1 класс

Предметные результаты		Метапредметные результаты	Личностные результаты
ученик научится	ученик получит возможность научиться		
Раздел «Виды речевой и читательской деятельности»: аудирование, чтение вслух и про себя, работа с разными видами текста, библиографическая культура, работа с текстом художественного произведения, культура речевого общения. Обучающиеся научатся: • читать вслух плавно, безотрывно по слогам и целыми словами, учитывая индивидуальный темп чтения; • понимать содержание коротких произведений, воспринятых на слух, а также прочитанных в классе, выделять в них основные логические части; • читать про себя маркированные места текста, осознавая смысл прочитанного; • рассказывать наизусть 3–4 стихотворения разных авторов. **Раздел «Литературоведческая пропедевтика»:** узнавание особенностей стихотворного произведения (ритм, рифма и т. Д.), различение жанровых особенностей (народной и авторской сказки и др.), узнавание литературных приемов (сравнение, олицетворение, контраст и др.). Обучающиеся научатся • отличать прозаическое произведение от стихотворного;	**Раздел «Виды речевой и читательской деятельности»**: аудирование, чтение вслух и про себя, работа с разными видами текста, библиографическая культура, работа с текстом художественного произведения, культура речевого общения. Обучающиеся в процессе самостоятельной и парной работы получат возможность научиться: • находить в книге страницу «Содержание» или «Оглавление»; • находить нужное произведение в книге, ориентируясь на «Содержание»; • задавать вопросы по тексту произведения и отвечать на вопросы, используя текст. **Раздел «Литературоведческая пропедевтика»:** узнавание особенностей стихотворного произведения (ритм, рифма и т. Д.), различение жанровых особенностей (народной и авторской сказки и др.), узнавание литературных приемов (сравнение, олицетворение, контраст и др.). Обучающиеся получат возможность научиться: • различать сюжетно-композиционные особенности сказок;	В области общих учебных действий обучающиеся научатся: • ориентироваться в учебной книге, то есть читать язык условных обозначений; находить выделенные строчки и слова на странице; находить нужную иллюстрацию; • работать с двумя источниками информации (учебной книгой и тетрадью для самостоятельной работы; учебной книгой и хрестоматией), то есть сопоставлять условные обозначения учебника и рабочей тетради, учебника и хрестоматии; • находить нужный раздел тетради для самостоятельной работы и хрестоматии. В области коммуникативных учебных действий обучающиеся научатся: а) в рамках коммуникации как сотрудничества: • работать с соседом по парте: распределять работу между собой и соседом, выполнять свою часть работы, осуществлять взаимопроверку; • выполнять работу по цепочке; б) в рамках коммуникации как взаимодействия: • видеть разницу между двумя заявленными точками зрения.	• понимание основ гражданской идентичности, осознания «Я» как члена семьи, представителя народа, гражданина России, сопричастности и гордости за свою Родину; • осознанное, уважительное и доброжелательное отношение к истории, культуре, традициям, языкам, ценностям народов России и народов мира; • понимание татарского языка как одной из национально-культурных ценностей татарского народа; уважительное отношение к татарскому языку; стремление к речевому самосовершенствованию; • формирование чувства уважения к татарскому языку как языку межличностного и межкультурного общения; • знание основных норм поведения, понимание важности и необходимости их соблюдения; • осознанное, уважительное и доброжелательное отношение к другому человеку, представителю другой

• различать малые жанры фольклора: загадку, считалку, скороговорку, закличку; • находить средства художественной выразительности в тексте (повтор; уменьшительно-ласкательная форма слов, восклицательный и вопросительный знаки, рифмы). **Раздел «Элементы творческой деятельности учащихся»:** чтение по ролям, инсценировка, драматизация, устное словесное рисование, работа с репродукциями, создание собственных текстов. Обучающиеся научатся: • понимать содержание прочитанного; осознанно выбирать интонацию, темп чтения и необходимые паузы в соответствии с особенностями текста; • читать художественное произведение (его фрагменты) по ролям и по цепочке; • рассматривать иллюстрации, соотносить их сюжет с соответствующим фрагментом текста или с основной мыслью (чувством, переживанием), выраженными в тексте.	• обнаруживать подвижность границ между жанрами фольклора и литературы (прибаутка может включать в себя и дразнилку; колыбельная песенка — закличку; рассказ — сказку и т. Д.). **Раздел «Элементы творческой деятельности учащихся»:** чтение по ролям, инсценировка, драматизация, устное словесное рисование, работа с репродукциями, создание собственных текстов. Обучающиеся получат возможность научиться: • осваивать на практике малые фольклорные жанры (загадку, закличку, считалку, колыбельную) и инсценировать их с помощью выразительных средств (мимика, жесты, интонация); • находить иллюстрации, подходящие к конкретным текстам, сравнивать тексты и иллюстрации.	В области контроля и самоконтроля учебных действий обучающиеся получат возможность научиться: • понимать, что можно по-разному отвечать на вопросы; • обращаться к тексту для подтверждения того ответа, с которым он соглашается.	национальности, его мнению, мировоззрению, культуре, языку, вере, гражданской позиции; • готовность и способность обучающихся к саморазвитию и самообразованию на основе мотивации к обучению и познанию.

2 класс

Предметные результаты		Метапредметные результаты	Личностные результаты
ученик научится	ученик получит возможность научиться		
Раздел «Виды речевой и читательской деятельности»: аудирование, чтение вслух и про себя, работа с разными видами текста, библиографическая культура,	**Раздел «Виды речевой и читательской деятельности»:** аудирование, чтение вслух и про себя, работа с разными видами	В области познавательных общих учебных действий обучающиеся научатся:	• понимание основ гражданской идентичности, осознания «Я» как члена семьи, представителя народа,

работа с текстом художественного произведения, культура речевого общения. Обучающиеся научатся: • читать целыми словами вслух, постепенно увеличивая скорость чтения в соответствии с индивидуальными возможностями; • читать про себя в процессе первичного ознакомительного чтения, выборочного чтения и повторного изучающего чтения; • строить короткое монологическое высказывание: краткий и развернутый ответ на вопрос учителя; • слушать собеседника (учителя и одноклассников): не повторять уже прозвучавший ответ, дополнять чужой ответ новым содержанием; • называть имена 2–3 классиков татарской литературы, • называть имена 2–3 современных писателей (поэтов); • перечислять названия произведений и коротко пересказывать их содержание; • перечислять названия произведений любимого автора и коротко пересказывать их содержание; • определять тему и выделять главную мысль произведения (с помощью учителя); • оценивать и характеризовать героев произведения (их имена, портреты, речь) и их поступки; • пользоваться Толковым словарем для выяснения значений слов. **Раздел «Литературоведческая пропедевтика»:** узнавание особенностей стихотворного произведения (ритм, рифма и т. Д.), различение жанровых	текста, библиографическая культура, работа с текстом художественного произведения, культура речевого общения. Обучающиеся в процессе самостоятельной, парной, групповой и коллективной работы получат возможность научиться: • развивать навыки аудирования на основе целенаправленного восприятия текста, который читает учитель; • устно выражать свое отношение к содержанию прочитанного; • читать наизусть 6–8 стихотворений разных авторов (по выбору); • пересказывать текст небольшого объема; • использовать при выборе книг и детских периодических журналов в школьной библиотеке содержательность обложки, а также страницу «Содержание» или «Оглавление»; • привлекать к работе на уроках тексты хрестоматии, а также книг из домашней и школьной библиотек; • задавать вопросы по тексту произведения и отвечать на вопросы. **Раздел «Литературоведческая пропедевтика»:** узнавание особенностей стихотворного произведения (ритм, рифма и т. Д.), различение жанровых особенностей (народной и	• ориентироваться в учебной книге: читать язык условных обозначений; находить нужный текст по страницам «Содержание» и «Оглавление»; • быстро находить выделенный фрагмент текста, выделенные строчки и слова на странице; • работать с несколькими источниками информации (учебной книгой, тетрадью для самостоятельной работы и хрестоматией; учебной книгой и учебными словарями; текстом и иллюстрацией к тексту). В области коммуникативных учебных действий обучающиеся научатся: а) в рамках коммуникации как сотрудничества: • работать с соседом по парте: распределять работу между собой и соседом, выполнять свою часть работы, осуществлять взаимопроверку выполненной работы; • выполнять работу по цепочке; б) в рамках коммуникации как взаимодействия: • видеть разницу между двумя точками зрения, двумя позициями и мотивированно присоединяться к одной из них; • находить в тексте подтверждение высказанным героями точкам зрения. В области контроля и самоконтроля учебных действий	гражданина России, сопричастности и гордости за свою Родину; • осознанное, уважительное и доброжелательное отношение к истории, культуре, традициям, языкам, ценностям народов России и народов мира; • понимание татарского языка как одной из национально-культурных ценностей татарского народа; уважительное отношение к татарскому языку; стремление к речевому самосовершенствованию; • формирование чувства уважения к татарскому языку как языку межличностного и межкультурного общения; • знание основных норм поведения, понимание важности и необходимости их соблюдения; • осознанное, уважительное и доброжелательное отношение к другому человеку, представителю другой национальности, его мнению, мировоззрению, культуре, языку, вере, гражданской позиции; • готовность и способность обучающихся к саморазвитию и самообразованию на основе мотивации к обучению и познанию.

особенностей (народной и авторской сказки и др.), узнавание литературных приемов (сравнение, олицетворение, контраст и др.). Обучающиеся научатся: • различать сказку о животных и волшебную сказку; • определять особенности волшебной сказки; • различать сказку и рассказ; • уметь находить в произведении изобразительно-выразительные средства литературного языка (сравнение, олицетворение, гиперболу (называем «преувеличением»), контраст, повтор). **Раздел «Элементы творческой деятельности учащихся”**: чтение по ролям, инсценировка, драматизация, устное словесное рисование, работа с репродукциями, создание собственных текстов. Обучающиеся научатся: • понимать содержание прочитанного; • осознанно выбирать интонацию, темп чтения и необходимые паузы в соответствии с особенностями текста; • читать художественное произведение по ролям и по цепочке; • эмоционально воспринимать на слух художественные произведения, определенные программой.	авторской сказки и др.), узнавание литературных приемов (сравнение, олицетворение, контраст и др.). Обучающиеся получат возможность научиться: • обнаруживать в авторской детской поэзии жанровые особенности фольклора: сюжетно-композиционные особенности сказки-цепочки, считалки, скороговорки, заклички, колыбельной песенки; • обнаруживать подвижность границ между жанрами литературы и фольклора (рассказ может включать элементы сказки, волшебная сказка – элементы сказки о животных и т. Д.); • понимать, в чем особенность поэтического восприятия мира • обнаруживать, что поэтическое мировосприятие может быть выражено не только в стихотворных текстах, но и в прозе. **Раздел «Элементы творческой деятельности учащихся”**: чтение по ролям, инсценировка, драматизация, устное словесное рисование, работа с репродукциями, создание собственных текстов. Обучающиеся в процессе самостоятельной, парной, групповой и коллективной работы получат возможность научиться:	обучающиеся получат возможность научиться: • подтверждать строчками из текста прозвучавшую точку зрения; • понимать, что разные точки зрения имеют разные основания.	

	• читать выразительно поэтические и прозаические произведения; • рассматривать иллюстрации в учебнике и сравнивать их с художественными текстами; • устно делиться своими личными впечатлениями и наблюдениями.		

3 класс

Предметные результаты		Метапредметные результаты	Личностные результаты
ученик научится	ученик получит возможность научиться		
Раздел «Виды речевой и читательской деятельности»: аудирование, чтение вслух и про себя, работа с разными видами текста, библиографическая культура, работа с текстом художественного произведения, культура речевого общения. Обучающиеся научатся: • читать правильно и выразительно целыми словами вслух, учитывая индивидуальный темп чтения; • читать про себя в процессе первичного ознакомительного чтения, повторного просмотрового чтения, выборочного и повторного изучающего чтения; • называть имена писателей и поэтов – авторов изучаемых произведений, перечислять названия их произведений и коротко пересказывать содержание текстов, прочитанных в классе; • рассказывать о любимом литературном герое; • выявлять авторское отношение к герою;	**Раздел «Виды речевой и читательской деятельности»:** аудирование, чтение вслух и про себя, работа с разными видами текста, библиографическая культура, работа с текстом художественного произведения, культура речевого общения. Обучающиеся в процессе самостоятельной, парной, групповой и коллективной работы получат возможность научиться: • развивать навыки аудирования на основе целенаправленного восприятия текста, который читает учитель; • устно выражать свое отношение к содержанию прочитанного; • читать наизусть 6–8 стихотворений разных авторов (по выбору); • пересказывать текст небольшого объема;	В области познавательных общих учебных действий обучающиеся научатся • свободно ориентироваться в корпусе учебных словарей, быстро находить нужную словарную статью; • свободно ориентироваться в учебной книге: сможет читать язык условных обозначений; находить нужный текст по страницам «Содержание» и «Оглавление»; • работать с текстом: выделять в нем тему и основную мысль (идею, переживание), разные жизненные позиции (точки зрения, установки, умонастроения); • работать с несколькими источниками информации (учебной книгой, тетрадью для самостоятельной работы и хрестоматией; учебной книгой и учебными словарями; учебной	• понимание основ гражданской идентичности, осознания «Я» как члена семьи, представителя народа, гражданина России, сопричастности и гордости за свою Родину; • осознанное, уважительное и доброжелательное отношение к истории, культуре, традициям, языкам, ценностям народов России и народов мира; • понимание татарского языка как одной из национально-культурных ценностей татарского народа; уважительное отношение к татарскому языку; стремление к речевому самосовершенствованию; • формирование чувства уважения к татарскому языку

• характеризовать героев произведений; сравнивать характеры героев разных произведений; • читать наизусть 6–8 стихотворений разных авторов (по выбору); • ориентироваться в книге по ее элементам (автор, название, страница «Содержание», иллюстрации). **Раздел «Литературоведческая пропедевтика»:** узнавание особенностей стихотворного произведения (ритм, рифма и т. Д.), различение жанровых особенностей произведений (сказка и рассказ; сказка о животных и волшебная сказка и др.), узнавание литературных приемов (сравнение, олицетворение, контраст и др.). Обучающиеся научатся: • различать сказку о животных, басню, волшебную сказку, бытовую сказку; • различать сказку и рассказ; • находить и различать средства художественной выразительности в авторской литературе (приемы: сравнение, олицетворение, гипербола (называем преувеличением), контраст; фигуры: повтор). **Раздел «Элементы творческой деятельности учащихся»:** чтение по ролям, инсценировка, драматизация, устное словесное рисование, работа с репродукциями, создание собственных текстов. Обучающиеся научатся: • понимать содержание прочитанного; осознанно выбирать интонацию, темп	• использовать при выборе книг и детских периодических журналов в школьной библиотеке содержательность обложки, а также страницу «Содержание» или «Оглавление»; • привлекать к работе на уроках тексты хрестоматии, а также книг из домашней и школьной библиотек; • задавать вопросы по тексту произведения и отвечать на вопросы. **Раздел «Литературоведческая пропедевтика»:** узнавание особенностей стихотворного произведения (ритм, рифма и т. Д.), различение жанровых особенностей (народной и авторской сказки и др.), узнавание литературных приемов (сравнение, олицетворение, контраст и др.). Обучающиеся получат возможность научиться: • обнаруживать в авторской детской поэзии жанровые особенности фольклора: сюжетно-композиционные особенности сказки-цепочки, считалки, скороговорки, заклички, колыбельной песенки; • обнаруживать подвижность границ между жанрами литературы и фольклора (рассказ может включать элементы сказки, волшебная сказка – элементы сказки о животных и т. Д.);	книгой и дополнительными источниками информации (другими учебниками комплекта, библиотечными книгами, сведениями из Интернета); текстами и иллюстрациями к текстам. Обучающиеся получат возможность научиться: • освоить алгоритм составления сборников: монографических, жанровых и тематических (сами термины – определения сборников не используются). В области коммуникативных учебных действий обучающиеся научатся: а) в рамках коммуникации как сотрудничества: • работать с соседом по парте, в малой группе, в большой группе: распределять между собой работу и роли, выполнять свою часть работы и встраивать ее в общее рабочее поле; б) в рамках коммуникации как взаимодействия: • понимать основание разницы между двумя заявленными точками зрения, двумя позициями и мотивированно присоединяться к одной из них или пробовать высказывать собственную точку зрения; В области регулятивных учебных действий обучающиеся научатся:	как языку межличностного и межкультурного общения; • знание основных норм поведения, понимание важности и необходимости их соблюдения; • осознанное, уважительное и доброжелательное отношение к другому человеку, представителю другой национальности, его мнению, мировоззрению, культуре, языку, вере, гражданской позиции; • готовность и способность обучающихся к саморазвитию и самообразованию на основе мотивации к обучению и познанию.

чтения и необходимые паузы в соответствии с особенностями текста; • эмоционально воспринимать на слух художественные произведения, определенные программой, и оформлять свои впечатления (отзывы) в устной речи; • интерпретировать литературный текст, живописное и музыкальное произведения, (выражать свои мысли и чувства по поводу увиденного, прочитанного и услышанного); • принимать участие в инсценировке (разыгрывании по ролям) крупных диалоговых фрагментов литературных текстов.	• понимать, в чем особенность поэтического восприятия мира • обнаруживать, что поэтическое мировосприятие может быть выражено не только в стихотворных текстах, но и в прозе. **Раздел «Элементы творческой деятельности учащихся”**: чтение по ролям, инсценировка, драматизация, устное словесное рисование, работа с репродукциями, создание собственных текстов. Обучающиеся в процессе самостоятельной, парной, групповой и коллективной работы получат возможность научиться: • читать выразительно поэтические и прозаические произведения; • рассматривать иллюстрации в учебнике и сравнивать их с художественными текстами; • устно делиться своими личными впечатлениями и наблюдениями.	• осуществлять самоконтроль и контроль за ходом выполнения работы и полученного результата.	

4 класс

Предметные результаты		Метапредметные результаты	Личностные результаты
ученик научится	ученик получит возможность научиться		
Раздел «Виды речевой и читательской деятельности»: аудирование, чтение вслух и про себя, работа с разными видами текста, библиографическая культура, работа с текстом художественного произведения, культура речевого общения.	**Раздел «Виды речевой и читательской деятельности»:** аудирование, чтение вслух и про себя, работа с разными видами текста, библиографическая культура, работа с текстом	В области познавательных общих учебных действий выпускник научится: • свободно работать с текстом: уметь выделять информацию, заданную аспектом рассмотрения, и удерживать заявленный аспект;	• понимание основ гражданской идентичности, осознания «Я» как члена семьи, представителя народа, гражданина России, сопричастности и гордости за свою Родину;

Выпускник научится: • читать про себя в процессе ознакомительного, просмотрового чтения, выборочного и изучающего чтения; • определять тему и главную мысль произведения; делить текст на смысловые части, составлять план текста и использовать его для пересказа; пересказывать текст кратко и подробно; • представлять содержание основных литературных произведений, изученных в классе, указывать их авторов и названия; • перечислять названия двух-трех детских журналов и пересказывать их основное содержание (на уровне рубрик); • характеризовать героев произведений; сравнивать характеры героев одного и разных произведений; выявлять авторское отношение к герою; • читать наизусть (по выбору) стихотворные произведения или отрывки из них, спокойно воспринимать замечания и критику одноклассников по поводу своей манеры чтения; • обосновывать свое высказывание о литературном произведении или герое, подтверждать его фрагментами или отдельными строчками из произведения; • ориентироваться в книге по ее элементам (автор, название, титульный лист, страница «Содержание» или «Оглавление», аннотация, иллюстрации); **Раздел «Литературоведческая пропедевтика»:** различение типов	художественного произведения, культура речевого общения. Выпускник получит возможность научится: • составлять аннотацию на отдельное произведение и на сборники произведений; • делать самостоятельный выбор книг в библиотеке с целью решения разных задач (чтение согласно рекомендованному списку; подготовка устного сообщения на определенную тему); • высказывать оценочные суждения о героях прочитанных произведений и тактично воспринимать мнения одноклассников; • самостоятельно работать с разными источниками информации (включая словари и справочники разного направления). **Раздел «Литературоведческая пропедевтика»:** различение типов рифм, различение жанровых особенностей произведений народного творчества и авторской литературы, узнавание в текстах литературных приемов (сравнение, олицетворение, контраст, гипербола, звукопись и др.) и понимание причин их использования. Выпускник в процессе самостоятельной, парной, групповой и коллективной работы получит возможность научиться: • отслеживать особенности мифологического восприятия мира	уметь быстро менять аспект рассмотрения; • свободно ориентироваться в текущей учебной книге и в других книгах комплекта; в корпусе учебных словарей, в периодических изданиях; в фонде школьной библиотеки: уметь находить нужную информацию и использовать ее в разных учебных целях; • свободно работать с разными источниками информации (представленными в текстовой форме, в виде произведений изобразительного и музыкального искусства). В области коммуникативных учебных действий выпускник научится: а) в рамках коммуникации как сотрудничества: • разным формам учебной кооперации (работа вдвоем, в малой группе, в большой группе) и разным социальным ролям (ведущего и исполнителя); б) в рамках коммуникации как взаимодействия: • понимать основание разницы между заявленными точками зрения, позициями и уметь присоединяться к одной из них или высказывать собственную точку зрения. В области регулятивных учебных действий выпускник научится:	• осознанное, уважительное и доброжелательное отношение к истории, культуре, традициям, языкам, ценностям народов России и народов мира; • понимание татарского языка как одной из национально-культурных ценностей татарского народа; уважительное отношение к татарскому языку; стремление к речевому самосовершенствованию; • формирование чувства уважения к татарскому языку как языку межличностного и межкультурного общения; • знание основных норм поведения, понимание важности и необходимости их соблюдения; • осознанное, уважительное и доброжелательное отношение к другому человеку, представителю другой национальности, его мнению, мировоззрению, культуре, языку, вере, гражданской позиции; • готовность и способность обучающихся к саморазвитию и самообразованию на основе мотивации к обучению и познанию.

рифм, различение жанровых особенностей произведений народного творчества и авторской литературы, узнавание в текстах литературных приемов (сравнение, олицетворение, контраст, гипербола, звукопись и др.) и понимание причин их использования. Выпускник научится: • представлять основной вектор движения художественной культуры: от народного творчества к авторским формам; • отличать народные произведения от авторских; • находить и различать средства художественной выразительности в авторской литературе (сравнение, олицетворение, гипербола (называем «преувеличением»), контраст, повтор, разные типы рифмы).	в сказках народов мира, татарских и русских народных сказках; • обнаруживать связь смысла стихотворения с избранной поэтом стихотворной формой (на примере классической и современной поэзии); • понимать роль творческой биографии писателя (поэта, художника) в создании художественного произведения; • понимать, что произведения, принадлежащие к разным видам искусства (литературные, музыкальные, живописные) могут сравниваться не только на основе их тематического сходства, но и на основе сходства или различия мировосприятия их авторов (выраженных в произведении мыслей и переживаний). **Раздел «Элементы творческой деятельности учащихся»:** чтение по ролям, устное словесное рисование, работа с репродукциями, создание собственных текстов. Выпускник в процессе самостоятельной, парной, групповой и коллективной работы получит возможность научиться: • читать вслух стихотворный и прозаический тексты; • обсуждать с одноклассниками литературные, живописные и музыкальные произведения с точки зрения выраженных в них мыслей, чувств и переживаний;	• осуществлять самоконтроль и контроль за ходом выполнения работы и полученного результата. В области личностных учебных действий выпускник получит возможность научиться: • осознавать значение литературного чтения в формировании собственной культуры и мировосприятия; • профилировать свою нравственно-этическую ориентацию (накопив в ходе анализа произведений и общения опыт моральных оценок и нравственного выбора).	

	• устно и письменно (в форме высказываний и/или коротких сочинений) делиться своими личными впечатлениями и наблюдениями, возникшими в ходе обсуждения литературных текстов, музыкальных и живописных произведений.		

Туган телдә әдәби уку фәненнән уку курсын үзләштерү нәтиҗәләре түбәндәгеләр:
1 сыйныф

Предмет нәтиҗәләре		**Метапредмет нәтиҗәләре**	Шәхескә кагылышлы нәтиҗәләр
Укучы өйрәнәчәк	**Укучыга белемнәрне үзләштерү мөмкинчелеге туа**		
«Сөйләм төрләре, укучы эшчәнлеге» бүлегендә укучы өйрәнә: -кычкырып укыганда, индивидуаль темп белән йөгерек, иҗекләрне өзми сүзләп укырга; -ишеткән яисә сыйныфта укыган кыска әсәрнең эчтәлеген аңларга, төп мәгънәсен әйтә белергә; -текстның маркирланган өлешен эчтән укып, эчтәлеген аңларга; -төрле авторның 3—4 әсәрен яттан укырга. **«Әдәби пропедевтика» бүлегендә укучы өйрәнә:** -проза әсәрләрен шигъри әсәрләрдән аера белергә; -фольклорның кече жанрларын (табышмак, санамыш, тизәйткеч, әйтеш, уйдырмалар) аера белергә;	-дәреслекнең «Эчтәлек» битендә кирәкле әсәрне таба белергә; -укылган әсәр буенча сораулар төзи, эчтәлеген сөйли һәм тексттан файдаланып сорауларга җавап бирә белергә. -әкиятләрнең сюжет-композиция үзенчәлекләрен аерырга (чылбыр әкиятләрне аптыраткыч әкиятләрдән); -кече фольклор әсәрләрендә төрлелекне тоемлый белергә (хикәя-әкият, бишек җырлары-әйтешләр).	**Гомуми танып белү эшчәнлеге өлкәсендә укучы өйрәнә:** -дәреслектә җиңел ориентлашырга, дәреслекнең шартлы билгеләрен төгәл белергә, тексттагы аерым өлешләрне, юлларны, сүзләрне табарга, дәреслек ахырында бирелгән бүлек белән эшли, кирәкле иллюстрацияне таба белергә; -дәрестә кимендә ике чыганак (дәреслек һәм мөстәкыйль эш дәфтәре) белән эшли белергә **Коммуникатив эшчәнлек өлкәсендә укучы өйрәнә:** -партадашы белән эшли, эшләрне үзенә һәм иптәшенә куша, үзенә тапшырылган эшне башкара, үзбәя бирә, иптәше эшләгән эшнең нәтиҗәсе белән кызыксына белергә;	**Укучыларда формалаша:** -укучының үзенең яңа социаль ролен аңлавы; -уку эшчәнлеген уен эшчәнлегеннән аеру; -белем бирү оешмасына һәм уку эшчәнлегенә уңай караштa булу; үзеңне класс коллективының бер әгъзасы икәнне аңлау. **Укучыда формалашу өчен мөмкинчелек бар:** -уку процессында һәм төрле ситуацияләрдә хезмәттәшлек итү өчен беренчел күнекмәләр; -үз гамәлләрен һәм сыйныфташларының гамәлләрен үрнәк нигезендә бәяләү; -татар теле предметы турында гомуми күзаллау; -үзен Россия гражданы итеп хис итү.

-әдәби текстта кабатлаулар, җөмлә төрләрен, тыныш билгеләрен, ритм һәм рифмаларны таба белергә. **«Укучыларның иҗади эшчәнлеге» бүлегендә укучы өйрәнә:** -текстны укыганда дөрес интонация, уку темпын сайлап, паузалар белән укый белергә; -әдәби әсәрләрне укыганда, текст кырындагы маркировкага нигезләнеп (төсле полоскалар), рольләргә бүленеп, чылбыр рәвешендә укый белергә; -әсәргә ясалган иллюстрациягә туры килгән өлешне тексттан таба белергә.	-кече фольклор жанры әсәрләрен практик өйрәнергә (табышмак, санамыш, тизәйткеч, әйтешләр, уйдырмалар), аларны мимика, хәрәкәтләр белән бирә белергә; -«Музей йорты» бүлегендә (рәссам Фәридә Ризаева күргәзмәсе), иллюстрацияләрне табып, дәреслекнең кайсы текстына туры килүен ачыкларга, текстның иллюстрация белән ни дәрәҗәдә туры килүен билгеләргә.	-чылбыр рәвешендә укырга (текст кырындагы шартлы билгеләрне кулланып); -әсәрләрне чагыштырып, нәтиҗә ясарга. **Уку эшчәнлеген бәяләү, үзбәя өлкәсендә укучы өйрәнергә мөмкинлек ала:** -сорауларга җавапны төрлечә биреп булуын аңларга; -текст өстендә эшләп, җавапларны табарга, дөрес җавапны билгеләп, фикерен дәлилләргә.	

Туган телдә әдәби уку фәненнән уку курсын үзләштерү нәтиҗәләре түбәндәгеләр:
2 сыйныф

Предмет нәтиҗәләре		**Метапредмет нәтиҗәләре**	**Шәхескә кагылышлы нәтиҗәләр**
Укучы өйрәнәчәк	**Укучыга белемнәрне үзләштерү мөмкинчелеге туа**		
«Сөйләм төрләре, укучы эшчәнлеге» бүлегендә укучы өйрәнә: -сүзләрне укыганда төгәл, дөрес әйтеп укырга, уку тизлеген арттыра барырга; -текст белән беренчел танышканда эчтән укырга, терәк сүзләрне эзләп табып, кирәкле өзек белән танышырга, -үз фикерен белдерү өчен, кыска монологлар төзергә, укытучы сорауларына тулы җавап бирергә;	-укытучы укыган текстны аңлап, үз фикерен белдерергә; -«Серле ачкыч» мәктәп клубына хат язарга; -укыган әсәргә үз фикерен белдерергә; -төрле авторның 6—8 шигырен яттан укый алырга; -китапханәдән китаплар сайлаганда, кирәкле әсәрне «Эчтәлек» битеннән эзли белергә;	**Гомуми танып белү эшчәнлеге өлкәсендә укучы өйрәнә:** -сүзлекләр белән эш итеп, кирәкле сүзне эзләп табарга, мәгънәсен ачыкларга; -дәреслектә ориентлашырга, текстны эзләгәндә «Эчтәлек» бите белән эшли белергә; -берничә төрле информация чыганагы белән эшли белергә (дәреслек, мөстәкыйль эш дәфтәре, сүзлекләр, иллюстрацияләр). **Коммуникатив уку гамәлләре өлкәсендә укучы өйрәнә:**	**Укучыларда формалаша:** -татар телен предмет буларак өйрәнүгә уңай мөнәсәбәт; -татар теленең байлыгын, матурлыгын тану, тою; -укытучының уку эшчәнлеге нәтиҗәләре бәясенә ориентлашу; -уку эшчәнлегенә үзбәя куя белү; -уку эшчәнлегендәге уңышларын һәм уңышсызлыкларын тану; -үз гамәлләре өчен әхлакый җаваплылык тою;

-укытучыны, сыйныфташларын тыңларга, сорауларга җавап биргәндә иптәшләрен кабатламаска, үз фикерләрен төгәл әйтә белергә; -2—3 татар, 1—2 рус классик язучысының исемен әйтергә; -дәреслектә танышкан 2—3 хәзерге заман язучысы яки шагыйрен, алар язган әсәрне әйтергә, эчтәлеген сөйләргә; -үзенең яраткан авторы турында, аның әсәрләре турында сөйли белергә; -бирелгән текстның темасын, төп мәгънәсен ачыкларга (укытучы ярдәме белән); -аңлашылмаган сүзләрнең мәгънәләрен «Аңлатмалы сүзлек »-тән карарга; -әсәр геройларына характеристика бирергә. **«Әдәби пропедевтика» бүлегендә укучы өйрәнә:** -тылсымлы әкиятләрне хайваннар турындагы әкиятләрдән аерырга; -тылсымлы әкиятләрнең үзенчәлеген ачыкларга; -әкият һәм хикәяне аерырга; -әсәрдә сурәтләү чараларын табарга (чагыштырулар, капма-каршылык, кабатлаулар, җанландыру һ.б.). **«Укучыларның иҗади эшчәнлеге» бүлегендә укучы өйрәнә:** -укылганның эчтәлеген аңлап, интонация, уку темпын сайларга, паузалар белән укырга;	-теманы өйрәнгәндә, охшаш текстларны, бер үк автор әсәрләрен дәреслекнең икенче кисәгеннән эзләп таба алырга; -укылган тексттан өземтәләр китереп, сорауларга җавап бирергә. -автор әсәрләрендә фольклор элементларының чагылышын, әкиятләрнең сюжет-композиция үзенчәлекләрен ачыкларга; -әдәби әсәрләр һәм фольклор арасындагы чикнең сыгылмалылыгын билгеләргә (хикәядә — әкият элементлары, тылсымлы әкияттә хайваннар турындагы әкият элементлары чагылышы); табигатьне шагыйрь күзлегеннән карап танып белергә. – шигъри һәм проза әсәрләрен сәнгатьле укып, текстка карата үз мөнәсәбәтен белдерергә; – дәреслектә бирелгән иллюстрацияләрне, «Музей йорты»н-дагы картиналарны карап, әдәби текстлар белән чагыштырып, уртак һәм аермалы якларын табарга;	-партадашы белән эшли белергә, һәркемгә эш бүлешергә, үз эшчәнлеген, иптәшенең башкарган эшен тикшерергә; -чылбыр рәвешендә эш итәргә; -ике төрле караш булганда, бер фикергә килә белергә; -әсәр геройларының фикерләрен таба белергә. **Контроль һәм үзконтроль өлкәсендә укучылар өйрәнергә мөмкинлек ала:** -әйтелгән фикерне раслау өчен, тексттан өземтәләр китерергә; -төрле фикерләрнең нәрсәгә таянуын ачыкларга.	-тәрбияле, ярдәмчел, кешеләрнең теләкләренә, йомышларына битараф булмау; -үз халкың, үз туган илең өчен горурлык хисләре булдыру. **Укучыда формалашу өчен мөмкинчелек бар:** -уку эшчәнлеге нәтиҗәләренә һәм сыйныфташларыңның гамәлләренә ориентлашу; телне өйрәнүгә кызыксыну; -татар телендә дөрес һәм сәнгатьле сөйләү ихтыяҗы булу; -гражданлык бердәйлеген, үзен Россия гражданы итеп тоюны аңлау.

-әдәби текстны, дәреслек битендәге маркировка белән дөрес итеп рольләргә бүлеп, чылбыр рәвешендә укырга; -программада каралган текстларны аңлап укырга һәм эчтәлеген сөйләргә.	–әдәби һәм сәнгать әсәрләре турында телдән сөйләм төзергә.		

Туган телдә әдәби уку фәненнән уку курсын үзләштерү нәтиҗәләре түбәндәгеләр:
3 сыйныф

Предмет нәтиҗәләре		**Метапредмет нәтиҗәләре**	**Шәхескә кагылышлы нәтиҗәләр**
Укучы өйрәнәчәк	**Укучыга белемнәрне үзләштерү мөмкинчелеге туа**		
«Сөйләм төрләре, укучы эшчәнлеге» бүлегендә укучы өйрәнә: - сүзләрне укыганда төгәл, дөрес әйтеп укырга, уку тизлеген арттыра барырга; -текст белән беренчел танышканда эчтән укырга, терәк сүзләрне эзләп табып, кирәкле өзек белән танышырга, өзекне сайлап укырга; -«Серле ачкыч» мәктәп клубы белән эшчәнлекне дәвам итәргә, алынган хатларны укып дөрес бәяләргә; -укытучыны, сыйныфташларын тыңларга, сорауларга җавап биргәндә иптәшләрен кабатламаска, үз фикерләрен төгәл әйтә белергә; -төрле авторның 6—8 әсәрен яки алардан өзекне яттан сөйләргә; -дәреслектә танышкан әсәрнең кайсы язучыныкы яки шагыйрьнеке икәнен, алар язган башка әсәрләрне дә әйтергә, эчтәлеген сөйләргә;	-мөстәкыйль рәвештә тематик, жанрлар буенча җыентыклар төзергә; -уку өчен мөстәкыйль рәвештә китаплар сайлап, китап элементлары буенча эчтәлекне ачыкларга; -сайлап алынган китапларны мөстәкыйль укырга; сүзлекләр белән мөстәкыйль эш итәргә	**Гомуми танып белү эшчәнлеге өлкәсендә укучы өйрәнә:** -сүзлекләр белән иркен эш итәргә, кирәкле сүзне эзләп табарга, мәгънәсен ачыкларга; -дәреслектә ориентлашырга, шартлы билгеләрне яхшы белергә, текстны эзләгәндә «Эчтәлек» бите белән эшли белергә, төс белән аерылган текст фрагментларын табарга, махсус билгеләнгән информацияләр белән эш итәргә; -текст өстендә эшләргә, тема һәм төп мәгънәне ачыкларга; -берничә төрле информация чыганаклары белән эшли белергә (дәреслек һәм мөстәкыйль эш дәфтәре, дәреслек һәм сүзлекләр, иллюстрацияләр һәм картиналар, комплектта булган башка дәреслекләр (әйләнә-тирә дөнья), китапханәдән алынган китаплар, Интернет материаллары).	**Укучыларда формалаша:** -телнең төп аралашу, әйләнә-тирәне танып белү, үзеңне тәгъбир итү чарасы булганын аңлау; -үзеңнең кайсы милләткә һәм халыкка караганңны аңлау; -татар телен өйрәнүдә һәм саклауда үз өлешеңне аңлау; -башка халыкларның тарихына һәм мәдәниятына уңай караш; -укудагы уңышларга ирешүнең сәбәбен аңлау; -сыйныфташлары уңышына шатлану һәм борчылу, бердәм иҗади эшчәнлеккә әзер булу. **Укучыда формалашу өчен мөмкинчелек бар:** -Россия гражданы итеп үзен хис итү; -Россиядә тел һәм мәдәният киңлегенең бердәмлеген аңлау;

-үзе яраткан автор, аның әсәрләре турында сөйли белергә; -бирелгән текстның темасын, төп мәгънәсен ачыкларга, авторның үз героена мөнәсәбәтен билгеләргә; -аңлашылмаган сүзләрнең мәгънәләрен «Аңлатмалы сүзлек»-тән карарга; -әсәр геройларына характеристика бирергә. **«Әдәби пропедевтика» бүлегендә укучы өйрәнә:** -тылсымлы, хайваннар турындагы әкиятләрне, мәсәлләрне, тормыш-көнкүреш әкиятләрен аерырга; -тормыш-көнкүреш һәм тылсымлы әкиятләрнең үзенчәлеген ачыкларга; -әкият белән хикәяне аерырга; -әсәрдә сурәтләү чараларын табарга (чагыштырулар, капма-каршылык, кабатлаулар, җанландыру **һ.6.).** **«Укучыларның иҗади эшчәнлеге» бүлегендә укучы- өйрәнә:** -укылган әсәрнең эчтәлеген аңларга, интонация, уку темпын сайларга, паузалар белән укырга; -әдәби текстны дәреслек битендәге маркировка белән дөрес итеп рольләргә бүлеп, чылбыр рәвешендә укырга; -әсәрләр буенча инсценировкалар әзерләгәндә катнашырга.	-хайваннар турындагы әкиятләрнең кайчан килеп чыгышы турында фикерләргә; -төрле халыклар әкиятләрендә йөремсәк сюжет булуын ачыкларга. -шигъри һәм проза әсәрләрен сәнгатьле укып, текстка карата үз мөнәсәбәтен белдерергә; -дәреслектә бирелгән иллюстрацияләрне, «Музей йорты »н-дагы картиналарны карап, әдәби текстлар белән чагыштырып, уртак һәм аермалы якларын табарга; -әдәби һәм сәнгать әсәрләре турында телдән сөйләм төзергә.	**Укучы өйрәнергә мөмкинлек ала:** -җыентыкларның төзелеш алгоритмын: монографик, тематик (терминнар кулланылмыйча гына). **Коммуникатив уку гамәлләре өлкәсендә укучы өйрәнә:** -партадашы белән кечкенә һәм зур төркемнәрдә эшли белергә, һәркемгә эш бүлешергә, үз эшчәнлеген, иптәшенең башкарган эшен тикшерергә; -ике төрле караш булганда, бер фикергә килә белергә; -әсәр геройларының фикерләрен таба белергә, үз фикерен әйтергә һәм башка фикерләр белән уртак нәтиҗәгә килергә. -Контроль һәм үзконтроль өлкәсендә укучы өйрәнергә мөмкинлек ала: -әйтелгән фикерне раслау өчен, тексттан өземтәләр китерергә, соңгы нәтиҗәнең дөреслегенә инанырга.	-әхлакый һәм мораль кагыйдәләрнең таләпләрен тормышта куллануда әһәмиятен аңлау.

Туган телдә әдәби уку фәненнән уку курсын үзләштерү нәтиҗәләре түбәндәгеләр:
4 сыйныф

Предмет нәтиҗәләре		Метапредмет нәтиҗәләре	Шәхескә кагылышлы нәтиҗәләр
Укучы өйрәнәчәк	**Укучыга белемнәрне үзләштерү мөмкинчелеге туа**		
«Сөйләм төрләре, укучы эшчәнлеге» бүлегендә укучы өйрәнә: -укуның төрле формаларыннан файдаланырга: эчтән, кычкырып, сайлап, рольләргә бүлеп укырга; -текст белән беренчел танышканда эчтән укып чыгарга, терәк сүзләрне эзләп табып, кирәкле өзек белән танышырга, өзекне сайлап укырга, текстның темасын һәм төп мәгънәсен ачыкларга, әсәрне мәгънәви кисәкләргә бүлеп, план төзергә, әсәрнең эчтәлеген кыскача һәм тулысынча сөйли белергә; -«Серле ачкыч» мәктәп клубы белән эшчәнлекне дәвам итәргә, алынган хатларны укып дөрес бәяләргә һәм җавап хаты язарга; -укытучыны, сыйныфташларын тыңларга, сорауларга җавап биргәндә иптәшләрен кабатламаска, үз фикерләрен төгәл әйтә белергә; -төрле авторларның әсәрләрен яки алардан өзекне яттан сөйләргә,		**Гомуми танып белү эшчәнлеге өлкәсендә укучы өйрәнә:** -дәреслектә бирелгән текст, сүзлекләр белән иркен эш итәргә, кирәкле сүзне эзләп табарга, мәгънәсен ачыкларга; -дәреслектә ориентлашырга, шартлы билгеләрне яхшы белергә, текстны эзләгәндә «Эчтәлек» бите белән эшли белергә, төс белән аерылган текст фрагментларын табарга, махсус билгеләнгән информация белән эш итәргә; -текст өстендә эшләргә, тема һәм төп мәгънәне ачыкларга, вакытлы матбугат белән эшләргә; -берничә төрле информация чыганаклары белән эшли белергә (дәреслек һәм мөстәкыйль эш дәфтәре, дәреслек һәм сүзлекләр, иллюстрацияләр һәм картиналар, комплектта булган башка дәреслекләр (әйләнә-тирә дөнья), китапханәдән алынган китаплар, Интернет материаллары).	**Укучыларда формалаша:** -үз халкың, үз илең өчен горурлык хисләре һәм Россия бердәйлеген аңлау нигезләре булдыру; -телнең милли үзаң формалаштыруның нигезе булып торуын аңлау; -татар телен дәүләт һәм аралашу теле буларак әһәмиятен аңлау; -белем бирү процессын оештыру эшчәнлеге аша гомуми белем бирү оешмасына уңай мөнәсәбәт; -үз гамәлләреңнең әдәп-әхлак кагыйдәләре таләпләренә туры килгәнен аңлау һәм бәяләү; -үзеңнең , сыйныфташларыңның танып-белү мөмкинчелекләрен аңлау һәм үзара аңлашып, ярдәмләшеп яшәү. **Укучыда формалашу мөмкинчелеге бар:** -татар телен миллимәдәният күренеше итеп күзаллау; -телдән һәм язма сөйләмгә дөрес мөнәсәбәт, гомуми культура һәм гражданлык позициясенең күрсәткече икәнен аңлау;

укытучы яки иптәшләренең төзәтүләрен тыныч кабул итәргә; -дәреслектә танышкан әсәрнең кайсы язучыныкы яки шагыйрьнеке икәнен, алар язган башка әсәрләрне әйтергә, эчтәлеген сөйләргә; -2—3 балалар газетасы яки журналы турында сөйли белергә; -бирелгән текстның темасын, төп мәгънәсен ачыкларга, авторның үз героена мөнәсәбәтен аңлатырга; -тематик, монографик һәм төрле жанрлар буенча җыентыклар төзергә, әсәргә аннотация язарга; -әсәр геройларына характеристика бирергә;. -төрле чыганаклардан мәгълүмат тупларга; -китапханәдә укытучы тәкъдим иткән китапны эзләп табарга. **«Әдәби пропедевтика» бүлегендә укучы өйрәнә:** -халык иҗаты һәм автор әсәрләре турында тулы күзаллау булдырып, халык иҗаты әсәрләрен автор әсәрләреннән аера белергә; -әсәрдә сурәтләү чараларын табарга (чагыштырулар, капма-каршылык, кабатлаулар, җанландыру Һ.б.). **«Укучыларның иҗади эшчәнлеге» бүлегендә** **укучы өйрәнә:** -укылган әсәрнең эчтәлеген аңларга, интонация, уку темпын сайларга, паузалар белән укырга; -әдәби текстны дәреслек битендәге маркировка белән дөрес итеп	-мифлар, төрле халыклар әкиятләрендә аларның бирелешен өйрәнергә; -төрле халыклар әкиятләрендә географик һәм тарихи атамаларның бирелешен ачыкларга; -язучыларның иҗат биографияләре белән танышырга. -шигъри һәм проза әсәрләрен сәнгатьле укып чыгып, текстка карата үз мөнәсәбәтен белдерергә;	**Коммуникатив уку гамәлләре өлкәсендә укучы, өйрәнә:** -партадашы белән кечкенә һәм зур төркемнәрдә эшли белергә, инсценировкалар вакытында төрле рольләрне башкара белергә; -ике төрле караш булганда бер фикергә килә белергә, үз фикерен әсәрдән өзекләр белән ныгытырга, иптәшләре җавапларын игътибар белән тыңларга; -әсәр геройларының фикерләрен таба белергә, үз фикерен әйтергә һәм башка фикерләр белән уртак нәтиҗәгә килергә. **Контроль һәм үзконтроль өлкәсендә укучы өйрәнергә мөмкинлек ала:** -әйтелгән фикерне раслау өчен, тексттан өземтәләр китерергә, соңгы нәтиҗәнең дөреслегенә инанырга, җавапларга үзбәя бирә белергә һәм иптәшләренең җавапларын бәяләргә.	-белем бирү оешмасындагы эчтәлекнең тормышта чынбарлыкта ирешеләсе уңышларның нәтиҗәсендә әһәмияте зур икәнен аңлау; -белем алуда тотрыклы кызыксындыру чараларына ия булу ; -үзбәя һәм үзара бәяләүгә үз алдына күрсәтмә бирү.

рольләргә бүлеп, чылбыр рәвешендә укырга; -әсәрләр буенча инсценировкалар әзерләгәндә катнашырга, үзе дә иҗат итәргә (хикәя, шигырь, мәсәл, мәкалә Һ.б.).	-дәреслектә бирелгән әдәби, сынлы сәнгать, музыкаль әсәрләр, иллюстрацияләр турында иптәшләре белән сөйләм төзергә; -әдәби һәм сәнгать әсәрләре турында телдән һәм язма сөйләм төзергә.		

Содержание учебного курса
1 класс

Программа для 1 класса разработана по тематическому принципу, материал в которой представлен в 3 разделах. Каждый раздел включает произведения разных жанров. Это стихи, малый фольклорный жанр, диалоги, сказки, рассказы, которые подобраны с терпением и любовью лепить характер школьника так, чтобы с 1 класса интеллектуальное и эмоциональное развитие было гармонично. Показывая ученику красоту и многообразие человеческих чувств, возбудить в нем ответные чувства, среди них – одно из самых ценных – чувство юмора. Поэтому в программе преобладают произведения малых фольклорных жанров юмористического характера. А среди поэтов – стихи Г. Тукая, Ш. Галиева, Р. Миннуллина, Л. Лерона, понимающих, что юмор – кратчайшее расстояние между серьезной проблемой и сознанием ребенка. Для чтения предложены тексты с педагогической точки зрения, которые ориентированы на развитие эстетического сознания ребенка, на формирование его мировоззрения. Использованы специально созданные для детей тексты (Х. Халикова, Б. Рахмата, Ш. Галиева, Р. Миннуллина, Р. Валиевой). Но, кроме этого, юным читателям предлагается многое из «взрослой» литературы (например, стихи Х. Туфана, Р. Файзуллина, Р. Хариса, М. Агляма, М. Галиева). Тексты, хотя и имеют педагогическую целенаправленность, выражают его не назидательно, искусственно сужая рамки изображаемой действительности. Специфика текстов отражается не столько в выборе специальных детских тем, сколько в особенностях композиции и языка произведений. Были отобраны тексты с четкими установками, в сюжетах присутствуют быстрая смена событий и занимательность. При подборе текстов исходили из принципов эстетической привлекательности, научности, системности, историзма, актуальности, новизны, также учитывался принцип доступности.

Развитие устной и письменной речи учащихся. Виды речевой и читательской деятельности. Восприятие речи на слух, понимание текста, ответы на вопросы по содержанию, умение задавать вопросы по содержанию прослушанного, определение последовательности событий.

Аудирование. Умение воспринимать на слух звучащую речь: чтение текста вслух учителем и одноклассниками, высказывания собеседников, адресованные себе вопросы. Понимание смысла звучащей речи: удержание обсуждаемого аспекта, способность отвечать на вопросы по ее содержанию и задавать собственные вопросы.

Чтение вслух. Укрепление чтения как основы для перехода от слогового чтения к чтению целыми словами, а также постепенного увеличения скорости чтения. Формирование мотива читать вслух в процессе чтения по ролям и чтения по цепочке. Освоение особенностей выразительного чтения (чтение отдельных предложений с интонационным выделением знаков препинания на начальном этапе, жанровые требования и ограничения самого читаемого текста: лирическое стихотворение читается не так, как былина, а гимн – не так, как колыбельная песенка или прибаутка, и т.д., и осознанный выбор подходящих к случаю интонации, тона, пауз, логических ударений). Чтение про себя. Умение самостоятельно читать текст небольшого объема.

Умение находить в изучаемом тексте необходимые сведения, а также умение находить в словарях нужные словарные статьи и извлекать из них требуемую информацию в рамках выборочного чтения.

Говорение. Освоение разновидностей монологического высказывания: в форме краткого или развернутого ответа на вопрос; в форме передачи собственных впечатлений, передачи жизненных наблюдений и впечатлений; в форме доказательного суждения с опорой на текст (зачитывание нужного места в тексте). Освоение особенностей диалогического общения: умение слушать высказывания собеседника и выражать к ним свое отношение (согласие /несогласие). Умение спорить, опираясь на содержание текста. Этическая сторона диалогического общения – использование норм речевого этикета и воспитание сострадательного отношения к проигравшей в споре стороне.

Письмо (культура письменной речи.). Различение видов текста (текст-повествование, текст-описание, текст-рассуждение) и их практическое освоение в форме мини-сочинений; краткие сочинения по личным наблюдениям и впечатлениям; сочинения по живописным произведениям; письменное составление аннотаций к отдельным произведениям и сборникам произведений; обучение культуре предметной и бытовой переписки (написание писем и поздравительных открыток, формулы вежливости).

Работа с текстом художественного произведения. Анализ заголовка, анализ текста (через систему вопросов и заданий), определение его эмоционально-смысловых доминант (основная мысль в басне, главные переживания в лирическом стихотворении, противоположные позиции героев и авторский вывод в рассказе, основная интонация в колыбельной песне, былине, гимне и т.д.). Определение особенностей построения текста, выявление средств художественной выразительности. Умение определить характер героя (через его словесный портрет, анализ поступков, речевое поведение, через авторский комментарий), проследить развитие характера героя во времени, сравнительный анализ поведения разных героев. Обнаружение (с помощью учителя) авторской позиции в прозаических текстах и направления авторских переживаний в лирических текстах. В результате работы с текстом: умение выделять в тексте разные сюжетные линии; видеть разные точки зрения или позиции; устанавливать причинно-следственные связи в развитии сюжета и в поведении героев; понимать авторскую точку зрения; выделять основную мысль текста; обнаруживать выразительные средства.

Работа с учебными и научно-популярными текстами. Обучение структурированию научно-популярного и учебного текстов, выделению в тексте отдельных частей, ключевых слов, составлению плана пересказа.

Формирование библиографической культуры. Умение пользоваться аппаратом учебника (страницей «Содержание» или «Оглавление», системой условных обозначений), навыки работы с дополнительными текстами и иллюстрациями. Представление о книге-сборнике, книге-произведении, о периодической печати, о справочной литературе. Систематическое использование словарей. Представление об алфавитном каталоге библиотеки. Практическое использование фондов школьной библиотеки в учебном процессе. Знакомство с книгой как с особым видом искусства, изучение ее элементов.

Внеклассное чтение. Организация подготовки учащихся к самостоятельному чтению книг, расширению и углублению читательского кругозора, познавательных интересов. Развитие устойчивого и осознанного интереса к чтению художественной литературы, знакомство с детской книгой как явлением культуры, ее структурой, видами, жанрами, темами.

Устное народное творчество. Широко используется как материал для обучения грамоте, родному языку и словесности. Систематизация знаний учащихся о малых фольклорных жанрах татарского народного творчества и понятии «устное народное творчество». Формирование элементов литературоведческих представлений. Представление о фольклорных произведениях. Жанровое разнообразие фольклорных произведений (докучная

сказка; сказки о животных, волшебные и бытовые сказки; малые фольклорные формы: загадки, считалки, колыбельные песенки, пословицы и т.д.). Представление о жанрах басни (Басни – авторские произведения, укорененные в сказке о животных и в фольклорном мире ценностей.). Авторская литература: жанры рассказа и литературной сказки, авторская поэзия. Особенности стихотворного текста (ритм, рифма). Различение рифмы и понимание содержательности каждого конкретного вида рифмы. Освоение понятий «тема» и «основная мысль», а также «основное переживание» героя произведения. Практическое различение произведений разного жанрового характера (без освоения понятия «жанр»). Практическое освоение представления о сюжете и о бродячих сюжетах. Представление о герое произведения, об авторе-рассказчике. Практическое различение в текстах и уяснение смысла использования средств художественной выразительности: олицетворения, сравнения, гиперболы, контраста, звукописи, фигуры повтора.

Работа с текстами разных видов и жанров литературы. Определение принадлежности текста к фольклорному миру или кругу авторских произведений. Понимание жанровых особенностей текста (волшебная сказка, докучная сказка, рассказ, колыбельная песенка, гимн и т.д.) Понимание разницы между художественным и научно-популярным текстами. Умение доказательно показать принадлежность текста к кругу художественных или научно-популярных текстов. Понимание отличий прозаического и поэтического текстов. Умение реконструировать (с помощью учителя) позицию автора в любом авторском тексте, а также понимать переживания героя (или лирического героя) в лирическом стихотворении.

Работа с произведениями разных видов искусства (литература, живопись, прикладное искусство, скульптура, музыка). Представление о литературе как об одном из видов искусства (наряду с живописью, музыкой и т.д.). Сравнение особенностей мировосприятия писателя, живописца и композитора. Сравнение произведений, принадлежащих к разным видам искусства.

Элементы творческой деятельности. Чтение художественного произведения (или его фрагментов) по ролям и по цепочке. Умение читать выразительно поэтический и прозаический текст. Умение осознанно выбирать интонацию, темп чтения и делать необходимые паузы в соответствии с особенностями текста. Умение рассматривать иллюстрации в учебнике, сравнивать их с художественными текстами. Практическое освоение малых фольклорных жанров (загадки, считалки, колыбельные песни), сочинение собственных текстов и инсценировка их с помощью выразительных средств (мимики, жестов, интонации). Способность устно и письменно (в виде высказываний и небольших сочинений) делиться своими личными впечатлениями.

Круг детского чтения. Произведения устного народного творчества. Малые жанры фольклора (прибаутки, считалки, скороговорки, загадки, заклички); народные сказки (докучные, сказки о животных, бытовые, волшебные); пословицы и поговорки. Авторские произведения, басни. Литературные авторские произведения. Произведения классиков отечественной литературы XIX–XX вв. (стихотворения, рассказы, волшебные сказки в стихах, повесть). Произведения классиков детской литературы (стихотворения, рассказы, сказки, сказочные повести). Произведения современной отечественной (с учетом многонациональности России) и зарубежной литературы (стихотворения, рассказы, сказки, сказочная повесть). Разные виды книг: историческая, приключенческая, фантастическая, научно-популярная, справочно-энциклопедическая литература; детские периодические издания (детские журналы). В результате обучения на уровне начального общего образования будет обеспечена готовность школьников к получению дальнейшего образования на уровне основного общего образования и достигнут необходимый уровень их общекультурного и литературного развития.

Содержание учебного курса
2 класс

Программа для 2-го класса предусматривает дальнейшее накопление читательского опыта и совершенствование техники чтения на основе осознанной работы с текстом. Младшие школьники, т.е. носители языка, смогут обнаружить использование в авторской детской поэзии жанровых

особенностей фольклора: сюжетно-композиционных особенностей кумулятивной сказки, считалки, скороговорки, заклички, колыбельной песенки. Во 2-ом классе программа предусматривает формирование начальных представлений о жанре народной сказки о животных и самое первое знакомство с народной волшебной сказкой. Продолжающееся знакомство с авторской литературой не ограничивается авторской поэзией – школьники знакомятся с жанром рассказа, который представлен в лице таких писателей, как Ф. Садриев, Р. Хафизова, Р. Валиева, Г. Хасанов, А. Еники, Р. Мингалим, Ф. Сафин, И. Туктар. Расширяются представления учащихся о средствах художественной выразительности прозы и поэзии: учащиеся анализируют смысл названия произведения, имена героев, оценивают поступки героев, портреты, речь; знакомятся с художественными функциями сравнения, олицетворения, гиперболы, ритма. Характерной чертой программы во всех классах является диалоговый стиль представления материала, учитывающий психолого-педагогические особенности данного возраста, активное вовлечение их в образовательный процесс. Диалог со школьниками поддерживается вопросами, которые органично вплетены в текст. Они не разделяют содержание, а стимулируют познавательный интерес и имитируют элементы проблемной беседы. Таким образом, во время урока планируется обмен репликами, в репликах имеет место «элемент заданности», ответы ожидаемы, разный уровень мышления детей позволяет обыграть урок, учащиеся предлагают гипотезы и вовлекаются в процесс анализа, обобщения и обучения. В классе создается ситуация живого общения и доверительная обстановка, взаимопонимание ученика и учителя, чтобы хотелось обменяться и было взаимоинтересно знать, что думают и чувствуют собеседники. Учебный материал 2-го класса распределен в 8 разделах. Итогом второго года обучения станет интуитивное понимание образного характера литературы, осознание особенностей литературы по сравнению с живописью, осознание красоты литературы и искусства в целом, желание обращаться к чтению вновь и вновь.

Развитие устной и письменной речи учащихся. Виды речевой и читательской деятельности. Восприятие речи на слух, понимание текста, ответы на вопросы по содержанию, умение задавать вопросы по содержанию прослушанного, определение последовательности событий.

Аудирование. Умение воспринимать на слух звучащую речь: чтение текста вслух учителем и одноклассниками, высказывания собеседников, адресованные себе вопросы. Понимание смысла звучащей речи: удержание обсуждаемого аспекта, способность отвечать на вопросы по ее содержанию и задавать собственные вопросы.

Чтение вслух. Укрепление чтения как основы для перехода от слогового чтения к чтению целыми словами, а также постепенного увеличения скорости чтения. Формирование мотива читать вслух в процессе чтения по ролям и чтения по цепочке. Освоение особенностей выразительного чтения (чтение отдельных предложений с интонационным выделением знаков препинания на начальном этапе, жанровые требования и ограничения самого читаемого текста: лирическое стихотворение читается не так, как былина, а гимн – не так, как колыбельная песенка или прибаутка, и т.д., и осознанный выбор подходящих к случаю интонации, тона, пауз, логических ударений). Чтение про себя. Умение самостоятельно читать текст небольшого объема. Умение находить в изучаемом тексте необходимые сведения, а также умение находить в словарях нужные словарные статьи и извлекать из них требуемую информацию в рамках выборочного чтения.

Говорение. Освоение разновидностей монологического высказывания: в форме краткого или развернутого ответа на вопрос; в форме передачи собственных впечатлений, передачи жизненных наблюдений и впечатлений; в форме доказательного суждения с опорой на текст (зачитывание нужного места в тексте). Освоение особенностей диалогического общения: умение слушать высказывания собеседника и выражать к ним свое отношение (согласие /несогласие). Умение спорить, опираясь на содержание текста. Этическая сторона диалогического общения – использование норм речевого этикета и воспитание сострадательного отношения к проигравшей в споре стороне.

Письмо (культура письменной речи.). Различение видов текста (текст-повествование, текст-описание, текст-рассуждение) и их практическое освоение в форме мини-сочинений; краткие сочинения по личным наблюдениям и впечатлениям; сочинения по живописным произведениям; письменное составление аннотаций к отдельным произведениям и сборникам произведений; обучение культуре предметной и бытовой переписки (написание писем и поздравительных открыток, формулы вежливости).

Работа с текстом художественного произведения. Анализ заголовка, анализ текста (через систему вопросов и заданий), определение его эмоционально-смысловых доминант (основная мысль в басне, главные переживания в лирическом стихотворении, противоположные позиции героев и авторский вывод в рассказе, основная интонация в колыбельной песне, былине, гимне и т.д.). Определение особенностей построения текста, выявление средств художественной выразительности. Умение определить характер героя (через его словесный портрет, анализ поступков, речевое поведение, через авторский комментарий), проследить развитие характера героя во времени, сравнительный анализ поведения разных героев. Обнаружение (с помощью учителя) авторской позиции в прозаических текстах и направления авторских переживаний в лирических текстах. В результате работы с текстом: умение выделять в тексте разные сюжетные линии; видеть разные точки зрения или позиции; устанавливать причинно-следственные связи в развитии сюжета и в поведении героев; понимать авторскую точку зрения; выделять основную мысль текста; обнаруживать выразительные средства.

Работа с учебными и научно-популярными текстами. Обучение структурированию научно-популярного и учебного текстов, выделению в тексте отдельных частей, ключевых слов, составлению плана пересказа.

Формирование библиографической культуры. Умение пользоваться аппаратом учебника (страницей «Содержание» или «Оглавление», системой условных обозначений), навыки работы с дополнительными текстами и иллюстрациями. Представление о книге-сборнике, книге-произведении, о периодической печати, о справочной литературе. Систематическое использование словарей. Представление об алфавитном каталоге библиотеки. Практическое использование фондов школьной библиотеки в учебном процессе. Знакомство с книгой как с особым видом искусства, изучение ее элементов.

Внеклассное чтение. Организация подготовки учащихся к самостоятельному чтению книг, расширению и углублению читательского кругозора, познавательных интересов. Развитие устойчивого и осознанного интереса к чтению художественной литературы, знакомство с детской книгой как явлением культуры, ее структурой, видами, жанрами, темами.

Устное народное творчество. Широко используется как материал для обучения грамоте, родному языку и словесности. Систематизация знаний учащихся о малых фольклорных жанрах татарского народного творчества и понятии «устное народное творчество». Формирование элементов литературоведческих представлений. Представление о фольклорных произведениях. Жанровое разнообразие фольклорных произведений (докучная сказка; сказки о животных, волшебные и бытовые сказки; малые фольклорные формы: загадки, считалки, колыбельные песенки, пословицы и т.д.). Представление о жанрах басни (Басни – авторские произведения, укорененные в сказке о животных и в фольклорном мире ценностей.). Авторская литература: жанры рассказа и литературной сказки, авторская поэзия. Особенности стихотворного текста (ритм, рифма). Различение рифмы и понимание содержательности каждого конкретного вида рифмы. Освоение понятий «тема» и «основная мысль», а также «основное переживание» героя произведения. Практическое различение произведений разного жанрового характера (без освоения понятия «жанр»). Практическое освоение представления о сюжете и о бродячих сюжетах. Представление о герое произведения, об авторе-рассказчике. Практическое различение в текстах и уяснение смысла использования средств художественной выразительности: олицетворения, сравнения, гиперболы, контраста, звукописи, фигуры повтора.

Работа с текстами разных видов и жанров литературы. Определение принадлежности текста к фольклорному миру или кругу авторских произведений. Понимание жанровых особенностей текста (волшебная сказка, докучная сказка, рассказ, колыбельная песенка, гимн и т.д.) Понимание разницы между художественным и научно-популярным текстами. Умение доказательно показать принадлежность текста к кругу художественных или научно-популярных текстов. Понимание отличий прозаического и поэтического текстов. Умение реконструировать (с помощью учителя) позицию автора в любом авторском тексте, а также понимать переживания героя (или лирического героя) в лирическом стихотворении.

Работа с произведениями разных видов искусства (литература, живопись, прикладное искусство, скульптура, музыка). Представление о литературе как об одном из видов искусства (наряду с живописью, музыкой и т.д.). Сравнение особенностей мировосприятия писателя, живописца и композитора. Сравнение произведений, принадлежащих к разным видам искусства.

Элементы творческой деятельности. Чтение художественного произведения (или его фрагментов) по ролям и по цепочке. Умение читать выразительно поэтический и прозаический текст. Умение осознанно выбирать интонацию, темп чтения и делать необходимые паузы в соответствии с особенностями текста. Умение рассматривать иллюстрации в учебнике, сравнивать их с художественными текстами. Практическое освоение малых фольклорных жанров (загадки, считалки, колыбельные песни), сочинение собственных текстов и инсценировка их с помощью выразительных средств (мимики, жестов, интонации). Способность устно и письменно (в виде высказываний и небольших сочинений) делиться своими личными впечатлениями.

Круг детского чтения. Произведения устного народного творчества. Малые жанры фольклора (прибаутки, считалки, скороговорки, загадки, заклички); народные сказки (докучные, сказки о животных, бытовые, волшебные); пословицы и поговорки. Авторские произведения, басни. Литературные авторские произведения. Произведения классиков отечественной литературы XIX–XX вв. (стихотворения, рассказы, волшебные сказки в стихах, повесть). Произведения классиков детской литературы (стихотворения, рассказы, сказки, сказочные повести). Произведения современной отечественной (с учетом многонациональности России) и зарубежной литературы (стихотворения, рассказы, сказки, сказочная повесть). Разные виды книг: историческая, приключенческая, фантастическая, научно-популярная, справочно-энциклопедическая литература; детские периодические издания (детские журналы). В результате обучения на уровне начального общего образования будет обеспечена готовность школьников к получению дальнейшего образования на уровне основного общего образования и достигнут необходимый уровень их общекультурного и литературного развития.

Содержание учебного курса
3 класс

В 3 классе внимание уделяется умению читать про себя в процессе первичного ознакомительного чтения, повторного просмотрового чтения, выборочного и повторного изучающего чтения. Происходит дальнейшее совершенствование умений и навыков осознанного и выразительного чтения. Анализ особенностей собственного чтения вслух, формирование потребности совершенствования техники чтения, установки на увеличение его скорости. В 3-ем классе предусматривается знакомство с некоторыми важными особенностями поэтической формы, школьники находят в стихах парную и перекрестную рифмы, знакомятся с понятием ритма. В 3 классе к основным видам учебной деятельности учащихся добавляется создание собственных текстов, которое выполняется в рабочей тетради. Программа 3 класса состоит из 8 разделов. Как и во всех классах, к каждому разделу предлагаются хрестоматийные тексты. Разделы взаимосвязаны, четко систематизированы. Часть содержания посвящена современности, где преобладают тексты писателей и поэтов на актуальные темы для детей (Р. Корбан, Р. Файзуллин, М. Галиев, Р. Мингалим, Н. Гыйматдинова, Йолдыз, Н. Ахмадиев и др.). Программа знакомит с такими древними жанрами, как сказка о животных, басня, пословица. Именно в 3 классе формируются самые первые

представления о литературном процессе как движении от фольклора к авторской литературе. Углубляется знакомство с особенностями поэтики разных жанров. Круг чтения расширяется за счет фольклорных текстов разных народов (татарский, русский, английский, венгерский, эстонский, монгольский, уйгурский, казахский, кабардинский, африканские сказки), а также за счет современной литературы, которая близка и понятна и детям, и взрослым. Через сказки формируется общее представление о сказке, развитие сказки во времени: в «просто древних сказках» начинает цениться ум, хитрость героя (а не его физическое превосходство); в «менее древних сказках» – нравоучительный характер, благородство героя, его способность быть благодарным. Также дается представление о «бродящих» сказочных сюжетах. Много внимания уделяется изучению пословиц, обучению использовать пословицы «к слову», «к случаю», подбор пословиц для иллюстрации сказочных и басенных сюжетов. После пословиц появляются басни. Выделяется двучленная структура басни: сюжетная часть (история) и мораль (нравственный вывод, поучение). Происхождение сюжетной части басни из сказки о животных, сходство с пословицей. В учебнике дается достаточное количество текстов басен, есть переводы басен Эзопа, И. Крылова, Л. Толстого, также оригинальные басни поэтов 19 века (К. Насыйри, Т. Яхин, В. Радлов), поэтов 20 века (Г. Тукай, М. Гафури, Н. Исанбет, Г. Шамуков, А. Исхак), современных поэтов (Ф. Яруллин, Ф. Яхин).

Развитие устной и письменной речи учащихся. Виды речевой и читательской деятельности. Восприятие речи на слух, понимание текста, ответы на вопросы по содержанию, умение задавать вопросы по содержанию прослушанного, определение последовательности событий.

Аудирование. Умение воспринимать на слух звучащую речь: чтение текста вслух учителем и одноклассниками, высказывания собеседников, адресованные себе вопросы. Понимание смысла звучащей речи: удержание обсуждаемого аспекта, способность отвечать на вопросы по ее содержанию и задавать собственные вопросы.

Чтение вслух. Укрепление чтения как основы для перехода от слогового чтения к чтению целыми словами, а также постепенного увеличения скорости чтения. Формирование мотива читать вслух в процессе чтения по ролям и чтения по цепочке. Освоение особенностей выразительного чтения (чтение отдельных предложений с интонационным выделением знаков препинания на начальном этапе, жанровые требования и ограничения самого читаемого текста: лирическое стихотворение читается не так, как былина, а гимн – не так, как колыбельная песенка или прибаутка, и т.д., и осознанный выбор подходящих к случаю интонации, тона, пауз, логических ударений). Чтение про себя. Умение самостоятельно читать текст небольшого объема. Умение находить в изучаемом тексте необходимые сведения, а также умение находить в словарях нужные словарные статьи и извлекать из них требуемую информацию в рамках выборочного чтения.

Говорение. Освоение разновидностей монологического высказывания: в форме краткого или развернутого ответа на вопрос; в форме передачи собственных впечатлений, передачи жизненных наблюдений и впечатлений; в форме доказательного суждения с опорой на текст (зачитывание нужного места в тексте). Освоение особенностей диалогического общения: умение слушать высказывания собеседника и выражать к ним свое отношение (согласие /несогласие). Умение спорить, опираясь на содержание текста. Этическая сторона диалогического общения – использование норм речевого этикета и воспитание сострадательного отношения к проигравшей в споре стороне.

Письмо (культура письменной речи.). Различение видов текста (текст-повествование, текст-описание, текст-рассуждение) и их практическое освоение в форме мини-сочинений; краткие сочинения по личным наблюдениям и впечатлениям; сочинения по живописным произведениям; письменное составление аннотаций к отдельным произведениям и сборникам произведений; обучение культуре предметной и бытовой переписки (написание писем и поздравительных открыток, формулы вежливости).

Работа с текстом художественного произведения. Анализ заголовка, анализ текста (через систему вопросов и заданий), определение его эмоционально-смысловых доминант (основная мысль в басне, главные переживания в лирическом стихотворении, противоположные позиции героев и авторский вывод в рассказе, основная интонация в колыбельной песне, былине, гимне и т.д.). Определение особенностей построения текста, выявление средств художественной выразительности. Умение определить характер героя (через его словесный портрет, анализ поступков, речевое поведение, через авторский комментарий), проследить развитие характера героя во времени, сравнительный анализ поведения разных героев. Обнаружение (с помощью учителя) авторской позиции в прозаических текстах и направления авторских переживаний в лирических текстах. В результате работы с текстом: умение выделять в тексте разные сюжетные линии; видеть разные точки зрения или позиции; устанавливать причинно-следственные связи в развитии сюжета и в поведении героев; понимать авторскую точку зрения; выделять основную мысль текста; обнаруживать выразительные средства.

Работа с учебными и научно-популярными текстами. Обучение структурированию научно-популярного и учебного текстов, выделению в тексте отдельных частей, ключевых слов, составлению плана пересказа.

Формирование библиографической культуры. Умение пользоваться аппаратом учебника (страницей «Содержание» или «Оглавление», системой условных обозначений), навыки работы с дополнительными текстами и иллюстрациями. Представление о книге-сборнике, книге-произведении, о периодической печати, о справочной литературе. Систематическое использование словарей. Представление об алфавитном каталоге библиотеки. Практическое использование фондов школьной библиотеки в учебном процессе. Знакомство с книгой как с особым видом искусства, изучение ее элементов.

Внеклассное чтение. Организация подготовки учащихся к самостоятельному чтению книг, расширению и углублению читательского кругозора, познавательных интересов. Развитие устойчивого и осознанного интереса к чтению художественной литературы, знакомство с детской книгой как явлением культуры, ее структурой, видами, жанрами, темами.

Устное народное творчество. Широко используется как материал для обучения грамоте, родному языку и словесности. Систематизация знаний учащихся о малых фольклорных жанрах татарского народного творчества и понятии «устное народное творчество». Формирование элементов литературоведческих представлений. Представление о фольклорных произведениях. Жанровое разнообразие фольклорных произведений (докучная сказка; сказки о животных, волшебные и бытовые сказки; малые фольклорные формы: загадки, считалки, колыбельные песенки, пословицы и т.д.). Представление о жанрах басни (Басни – авторские произведения, укорененные в сказке о животных и в фольклорном мире ценностей.). Авторская литература: жанры рассказа и литературной сказки, авторская поэзия. Особенности стихотворного текста (ритм, рифма). Различение рифмы и понимание содержательности каждого конкретного вида рифмы. Освоение понятий «тема» и «основная мысль», а также «основное переживание» героя произведения. Практическое различение произведений разного жанрового характера (без освоения понятия «жанр»). Практическое освоение представления о сюжете и о бродячих сюжетах. Представление о герое произведения, об авторе-рассказчике. Практическое различение в текстах и уяснение смысла использования средств художественной выразительности: олицетворения, сравнения, гиперболы, контраста, звукописи, фигуры повтора.

Работа с текстами разных видов и жанров литературы. Определение принадлежности текста к фольклорному миру или кругу авторских произведений. Понимание жанровых особенностей текста (волшебная сказка, докучная сказка, рассказ, колыбельная песенка, гимн и т.д.) Понимание разницы между художественным и научно-популярным текстами. Умение доказательно показать принадлежность текста к кругу художественных или

научно-популярных текстов. Понимание отличий прозаического и поэтического текстов. Умение реконструировать (с помощью учителя) позицию автора в любом авторском тексте, а также понимать переживания героя (или лирического героя) в лирическом стихотворении.

Работа с произведениями разных видов искусства (литература, живопись, прикладное искусство, скульптура, музыка). Представление о литературе как об одном из видов искусства (наряду с живописью, музыкой и т.д.). Сравнение особенностей мировосприятия писателя, живописца и композитора. Сравнение произведений, принадлежащих к разным видам искусства.

Элементы творческой деятельности. Чтение художественного произведения (или его фрагментов) по ролям и по цепочке. Умение читать выразительно поэтический и прозаический текст. Умение осознанно выбирать интонацию, темп чтения и делать необходимые паузы в соответствии с особенностями текста. Умение рассматривать иллюстрации в учебнике, сравнивать их с художественными текстами. Практическое освоение малых фольклорных жанров (загадки, считалки, колыбельные песни), сочинение собственных текстов и инсценировка их с помощью выразительных средств (мимики, жестов, интонации). Способность устно и письменно (в виде высказываний и небольших сочинений) делиться своими личными впечатлениями.

Круг детского чтения. Произведения устного народного творчества. Малые жанры фольклора (прибаутки, считалки, скороговорки, загадки, заклички); народные сказки (докучные, сказки о животных, бытовые, волшебные); пословицы и поговорки. Авторские произведения, басни. Литературные авторские произведения. Произведения классиков отечественной литературы XIX–XX вв. (стихотворения, рассказы, волшебные сказки в стихах, повесть). Произведения классиков детской литературы (стихотворения, рассказы, сказки, сказочные повести). Произведения современной отечественной (с учетом многонациональности России) и зарубежной литературы (стихотворения, рассказы, сказки, сказочная повесть). Разные виды книг: историческая, приключенческая, фантастическая, научно-популярная, справочно-энциклопедическая литература; детские периодические издания (детские журналы). В результате обучения на уровне начального общего образования будет обеспечена готовность школьников к получению дальнейшего образования на уровне основного общего образования и достигнут необходимый уровень их общекультурного и литературного развития.

Содержание учебного курса
4 класс

Материал 4 класса впервые знакомит школьников с понятием «миф», а сложная природа мифа, объединяющего обрядовую практику и собственно текст, участвующий в проведении обряда, вводит фольклор в более широкий контекст явлений культуры; т.к. программа 4 класса, сохраняя единые принципы и задачи изучения литературы как искусства и явления художественной культуры, поднимает учеников на новую ступень общего и эстетического развития. Особенностью работы в 4 классе является формирование общего представления о связи мифа с такими жанрами фольклора, как сказка о животных и волшебная сказка, и с такими малыми жанрами фольклора, как загадка, считалка, дразнилка, закличка. На материале фольклорных текстов (волшебной сказки и былины) школьникам объясняется проникновение в художественные тексты фактов истории. Вместе с тем, школьники убеждаются в том, что при этом жанровые особенности фольклора сохраняются. Выявление конкретно-исторических черт времени необходимо для формирования полноценных представлений о коренных отличиях народной литературы от авторской. Время в народной литературе понимается как Природа, как природный цикл, сезонный круг; время в авторской литературе – это История, историческое видение событий и развитие характеров. Главной ценностью в народной литературе является сохранение или восстановление природного и социального порядка; главной ценностью в авторской литературе является конкретный человек с присущим ему миром переживаний. В содержании материала 4 класса нашли место произведения-легенды, рассказывающие о древнейших страницах истории человечества, Приволжского региона, Казанского ханства; о любителях древностиархеологов (Х.

Камалов. «Археолог»). Представлены интересные беседы о происхождении человека из животного царства. При этом использованы труды таких исследователей, как В.А. Ранов, Г.М. Давлетшин, Р. Бекбулатов, Р. Мостафин, К. Нафиков, М.И. Ахметзянов и др. Фольклорный материал, различные пояснения заимствованы из «Энциклопедии мифологии», составленной Ф.И. Урманче и К.М. Миннуллиным. Программа 4 класса продолжает углублять представления младших школьников о содержательной выразительности поэтической формы. На разнообразном поэтическом материале школьникам демонстрируется парная, перекрестная, охватная рифмы, ритмичность стиха. Ученики обращают внимание на длину строки, т.е. приобщаются к стихам таких форм, как верлибр, традиционный стих, гаруз, но при этом термины не сообщаются. Также обращают внимание на строфику стиха. Для этого предложены стихи таких авторов, как Р. Файзуллин, Р. Харис, Г. Афзал, Р. Миннуллин, И. Юзеев, Р. Ахметзян, Р. Зайдулла. Программа 4 класса предусматривает анализ объемных произведений, сложных по композиции и художественному содержанию, передающих целую гамму разнообразных чувств, доступных детям. Выявление авторской точки зрения на изображаемые события завершает формирование представлений об особенностях авторской литературы. С этой целью включены повесть Г. Кутуя «Приключения Рустема», рассказы Ф. Амирхана «Маленький слуга» и К.Наджми «Первый рабочий день Насимы», также отрывок рассказа «Начало весны» Г.Ибрагимова. Решение проблемы «автора» и «точки зрения» программа предусматривает как решение: 1. Проблемы выражения авторской точки зрения в прозе и в поэзии; 2. Проблемы выражения чувств лирического героя в лирике; 3. Проблемы несовпадения мировосприятия автора-рассказчика и героя, что и находит свое воплощение в учебниках «Әдәби уку». Особенность четвертого года обучения литературы состоит в том, что этот год завершает формирование того элементарного инструментария, который будет необходим читателю на уровне основного общего образования для анализа и оценки произведений разных жанров фольклора и разных родов и жанров авторской литературы.

Развитие устной и письменной речи учащихся. Виды речевой и читательской деятельности. Восприятие речи на слух, понимание текста, ответы на вопросы по содержанию, умение задавать вопросы по содержанию прослушанного, определение последовательности событий.

Аудирование. Умение воспринимать на слух звучащую речь: чтение текста вслух учителем и одноклассниками, высказывания собеседников, адресованные себе вопросы. Понимание смысла звучащей речи: удержание обсуждаемого аспекта, способность отвечать на вопросы по ее содержанию и задавать собственные вопросы.

Чтение вслух. Укрепление чтения как основы для перехода от слогового чтения к чтению целыми словами, а также постепенного увеличения скорости чтения. Формирование мотива читать вслух в процессе чтения по ролям и чтения по цепочке. Освоение особенностей выразительного чтения (чтение отдельных предложений с интонационным выделением знаков препинания на начальном этапе, жанровые требования и ограничения самого читаемого текста: лирическое стихотворение читается не так, как былина, а гимн – не так, как колыбельная песенка или прибаутка, и т.д., и осознанный выбор подходящих к случаю интонации, тона, пауз, логических ударений). Чтение про себя. Умение самостоятельно читать текст небольшого объема. Умение находить в изучаемом тексте необходимые сведения, а также умение находить в словарях нужные словарные статьи и извлекать из них требуемую информацию в рамках выборочного чтения.

Говорение. Освоение разновидностей монологического высказывания: в форме краткого или развернутого ответа на вопрос; в форме передачи собственных впечатлений, передачи жизненных наблюдений и впечатлений; в форме доказательного суждения с опорой на текст (зачитывание нужного места в тексте). Освоение особенностей диалогического общения: умение слушать высказывания собеседника и выражать к ним свое отношение (согласие /несогласие). Умение спорить, опираясь на содержание текста. Этическая сторона диалогического общения – использование норм речевого этикета и воспитание сострадательного отношения к проигравшей в споре стороне.

Письмо (культура письменной речи.). Различение видов текста (текст-повествование, текст-описание, текст-рассуждение) и их практическое освоение в форме мини-сочинений; краткие сочинения по личным наблюдениям и впечатлениям; сочинения по живописным произведениям; письменное составление аннотаций к отдельным произведениям и сборникам произведений; обучение культуре предметной и бытовой переписки (написание писем и поздравительных открыток, формулы вежливости).

Работа с текстом художественного произведения. Анализ заголовка, анализ текста (через систему вопросов и заданий), определение его эмоционально-смысловых доминант (основная мысль в басне, главные переживания в лирическом стихотворении, противоположные позиции героев и авторский вывод в рассказе, основная интонация в колыбельной песне, былине, гимне и т.д.). Определение особенностей построения текста, выявление средств художественной выразительности. Умение определить характер героя (через его словесный портрет, анализ поступков, речевое поведение, через авторский комментарий), проследить развитие характера героя во времени, сравнительный анализ поведения разных героев. Обнаружение (с помощью учителя) авторской позиции в прозаических текстах и направления авторских переживаний в лирических текстах. В результате работы с текстом: умение выделять в тексте разные сюжетные линии; видеть разные точки зрения или позиции; устанавливать причинно-следственные связи в развитии сюжета и в поведении героев; понимать авторскую точку зрения; выделять основную мысль текста; обнаруживать выразительные средства.

Работа с учебными и научно-популярными текстами. Обучение структурированию научно-популярного и учебного текстов, выделению в тексте отдельных частей, ключевых слов, составлению плана пересказа.

Формирование библиографической культуры. Умение пользоваться аппаратом учебника (страницей «Содержание» или «Оглавление», системой условных обозначений), навыки работы с дополнительными текстами и иллюстрациями. Представление о книге-сборнике, книге-произведении, о периодической печати, о справочной литературе. Систематическое использование словарей. Представление об алфавитном каталоге библиотеки. Практическое использование фондов школьной библиотеки в учебном процессе. Знакомство с книгой как с особым видом искусства, изучение ее элементов.

Внеклассное чтение. Организация подготовки учащихся к самостоятельному чтению книг, расширению и углублению читательского кругозора, познавательных интересов. Развитие устойчивого и осознанного интереса к чтению художественной литературы, знакомство с детской книгой как явлением культуры, ее структурой, видами, жанрами, темами.

Устное народное творчество. Широко используется как материал для обучения грамоте, родному языку и словесности. Систематизация знаний учащихся о малых фольклорных жанрах татарского народного творчества и понятии «устное народное творчество». Формирование элементов литературоведческих представлений. Представление о фольклорных произведениях. Жанровое разнообразие фольклорных произведений (докучная сказка; сказки о животных, волшебные и бытовые сказки; малые фольклорные формы: загадки, считалки, колыбельные песенки, пословицы и т.д.). Представление о жанрах басни (Басни – авторские произведения, укорененные в сказке о животных и в фольклорном мире ценностей.). Авторская литература: жанры рассказа и литературной сказки, авторская поэзия. Особенности стихотворного текста (ритм, рифма). Различение рифмы и понимание содержательности каждого конкретного вида рифмы. Освоение понятий «тема» и «основная мысль», а также «основное переживание» героя произведения. Практическое различение произведений разного жанрового характера (без освоения понятия «жанр»). Практическое освоение представления о сюжете и о бродячих сюжетах. Представление о герое произведения, об авторе-рассказчике. Практическое различение в текстах и уяснение смысла использования средств художественной выразительности: олицетворения, сравнения, гиперболы, контраста, звукописи, фигуры повтора.

Работа с текстами разных видов и жанров литературы. Определение принадлежности текста к фольклорному миру или кругу авторских произведений. Понимание жанровых особенностей текста (волшебная сказка, докучная сказка, рассказ, колыбельная песенка, гимн и т.д.) Понимание разницы между художественным и научно-популярным текстами. Умение доказательно показать принадлежность текста к кругу художественных или научно-популярных текстов. Понимание отличий прозаического и поэтического текстов. Умение реконструировать (с помощью учителя) позицию автора в любом авторском тексте, а также понимать переживания героя (или лирического героя) в лирическом стихотворении.

Работа с произведениями разных видов искусства (литература, живопись, прикладное искусство, скульптура, музыка). Представление о литературе как об одном из видов искусства (наряду с живописью, музыкой и т.д.). Сравнение особенностей мировосприятия писателя, живописца и композитора. Сравнение произведений, принадлежащих к разным видам искусства.

Элементы творческой деятельности. Чтение художественного произведения (или его фрагментов) по ролям и по цепочке. Умение читать выразительно поэтический и прозаический текст. Умение осознанно выбирать интонацию, темп чтения и делать необходимые паузы в соответствии с особенностями текста. Умение рассматривать иллюстрации в учебнике, сравнивать их с художественными текстами. Практическое освоение малых фольклорных жанров (загадки, считалки, колыбельные песни), сочинение собственных текстов и инсценировка их с помощью выразительных средств (мимики, жестов, интонации). Способность устно и письменно (в виде высказываний и небольших сочинений) делиться своими личными впечатлениями.

Круг детского чтения. Произведения устного народного творчества. Малые жанры фольклора (прибаутки, считалки, скороговорки, загадки, заклички); народные сказки (докучные, сказки о животных, бытовые, волшебные); пословицы и поговорки. Авторские произведения, басни. Литературные авторские произведения. Произведения классиков отечественной литературы XIX–XX вв. (стихотворения, рассказы, волшебные сказки в стихах, повесть). Произведения классиков детской литературы (стихотворения, рассказы, сказки, сказочные повести). Произведения современной отечественной (с учетом многонациональности России) и зарубежной литературы (стихотворения, рассказы, сказки, сказочная повесть). Разные виды книг: историческая, приключенческая, фантастическая, научно-популярная, справочно-энциклопедическая литература; детские периодические издания (детские журналы). В результате обучения на уровне начального общего образования будет обеспечена готовность школьников к получению дальнейшего образования на уровне основного общего образования и достигнут необходимый уровень их общекультурного и литературного развития.

Туган телдә әдәби уку фәненең курс эчтәлеге
1 сыйныф

Граммотага өйрәтү ике чорга бүленә: укый - яза белергә әзерләү чоры һәм укый - яза белергә өйрәтү чоры (төп чор).

Граммотага өйрәтү үзара тыгыз бәйләнгән укый һәм яза белергә өйрәтүнең башлангыч процессыннан гыйбарәт аналитик-синтетик аваз-хәреф методы белән тормышка ашырыла; авазлар Һәм хәрефләр, иҗекләр һәм сүзләр, җөмләләр һәм бәйләнешле сөйләм өстендә эшләү күнегүләре аша ныгытыла. Шул ук вакытта нәниләр өчен басылган китаплар белән кызыксыну да уятыла, мөстәкыйль укырга омтылыш тудырыла. Тора-бара кечкенәләр өчен чыгарылган журналлар белән дә таныштырырга мөмкин- Бу эштә укытучы дәрестән тыш укыганны тыңларга гадәтләндерү, рәсемнәргә карап, әсәр эчтәлеген сөйләп күрсәтү, китап, журнал, әсәр исемнәрен уку кебек гамәлләр төп ысул булып тора.

Аваз, хәреф — тану берәмлеге, иҗек — уку берәмлеге, сүз —аңлау берәмлеге, җөмлә — мәгълүмат-хәбәрлек берәмлеге (*Кош оча. Балык йөзә.)* икәнен гамәли аңлап, «чын уку һәм чын язу»ның җөмлә укудан һәм җөмлә язудан башланганын белеп эшләүләренә ирешелә.

Әзерлек чоры

Сөйләм. Кешеләрнең әйтеп Һәм язып сөйләшүләрен гомуми күзаллау. Матур итеп сөйләшә, укый һәм яза белү кирәклеген аңлау.

Җөмлә һәм сүз. График схемалар ярдәмендә сөйләмне —җөмләләргә, җөмләне сүзләргә аеру, сүзләрне иҗек һәм авазларга таркату.

Иҗекләр. Сузык аваздан торган һәм сузык аваздан башланган иҗекләр *(уа, ил, ант),* кушылмадан торган һәм кушылма авазлардан башланган иҗекләр *(чабу, күл-мәк, сирт-мә, шо-мырт).* Сузык авазларга басым ясап *(у-мар-та)* яки суза төшеп *(әә-реек-мәән),* сүзләрне иҗекләргә бүлеп әйтү һәм сүздәге иҗекләр санын сузык авазларга карап билгеләү.

Авазлар һәм хәрефләр. Аваз турында күзаллау тудыру. Сузык һәм тартык авазларны, калын һәм нечкә сузыкларны, яңгырау һәм саңгырау тартык авазларны әйтеп һәм ишетеп. ягъни конкрет авазны әйткәндә авыз эчендә сулышның тоткарлануы яки тоткарланмавына *(т — а),* калын яки нечкә әйтелүенә *(а — ә),* яңгырап яки пышылдап ишетелүенә *(з - с)* карап аера белү. Авазларны әдәби дөрес әйтү.

Аерым (сузык яки тартык) авазны сүздән аерып алу сүзләргә иҗек-аваз анализы ясау (сүзләрдәге авазлар санын, аларның характерлы билгеләрен, сүздәге тәртибен күрсәтә әйтелгән һәм ишетелгән сүзләрне аларның иҗек-аваз төзелешен күрсәткән схема-модельләр белән бәйләү, ягъни конкрет сүзнең иҗек һәм авазларын сүздәге тәртиптә схемада күрә белү.

Укытучы тәкъдим иткән аваз кергән сүзләрне мөстәкый уйлап табу *(ш: таш, шар, шешә...);* сүзләрнең әзер иҗек-аваз схемаларын эзләп табу.

Калын сузык авазларны белдергән, *а, у, ы* һәм нечкә сузык авазларны белдергән *ә, ү, и* хәрефләре белән таныштыру; сузык аваз хәрефләрен, шул хәрефләрдән төзелгән сүзләрне укырга өйрәтү *(ә, әү, у, и, иа!, ау!)*

Әлифба чоры, яки төп чор

Укырга өйрәтү

Сузык һәм тартык авазлар һәм аларның хәрефләре белә сүзләрнең калын һәм нечкә әйтелешен билгеләүче калы һәм нечкә сузык авазлар белән танышу. Сузык аваз хәрефләренә карап, сүзләрнең калын һәм нечкә әйтеп укылуын күзәтү *(урыла — үреләә).*

Сузык аваз хәрефләренә карап, кушылмадан торган (ике хәрефле ачык) иҗекләрне, өйрәнелгән хәрефләрдән төзелгән иҗекләрне телдән аваз анализы һәм синтезы ясалганнан соң уку.

Башта — аваз анализы ясап, алга таба анализ ясамыйк гына күңелдән әйтеп, кисмә хәрефләрдән һәм кисмә кушылмалардан *(та, ла, тә, ти)* сүзләр төзү һәм төзелгән сүзләрне кычкырып уку.

Хәрефләрне дөрес һәм чагыштырмача тиз танып, җанлы сүздәге авазлар мәгънәсендә уку *(эре — [эрэ], тиен -[тийэн], юкә — [йүкә], юка — [йукъа]* һ. б.). Сузыктан башланган ике хәрефле *(ал, ит, үт),* сузыктан һәм кушылмалардан торган ике иҗекле *(а/ла, тә/ти, ә/ти)* сүзләрне уку; аннары артикуляцион берәмлекләр буенча кушылмалардан башланган иҗекләрдән төзелгән сүзләрне уку *(мә, мә:к т.ә:п; кө:р:т ле:к, ба:л ты:р га:н);* ахырдан сүзләрне турыдан-туры иҗекләп, кыска һәм гади сүзләрне бөтен килеш әйтеп уку. Сүзләрне, кыска гади җөмләләрне, балаларга аңлаешлы кечкенә текстларны аңлап, әдәби дөрес һәм салмак итеп, сүзләп кычкырып укырга эзлекле күнектерү.

Гади җөмлә ахырындагы тыныш билгеләренә (нокта, сорау, өндәү), җөмлә эчендәге тиңдәш кисәкләргә, эндәш сүзләргә туры килгән интонация һәм паузаларга игътибар итеп, укытучы үрнәгендә укырга өйрәнү.

У ку гигиенасы кагыйдәләре белән балаларны таныштыру, кагыйдәләрне даими үтәү гадәте тәрбияләү.

Кычкырып укырга тәкъдим ителгән балалар әдәбияты тематикасы

Туган илем, туган телем, Ватаным Татарстан, гомумкешелек, әдәп-әхлагы, гаилә тормышы, уку һәм хезмәт сөю, халкыбыз тарихында милли азатлык өчен көрәш сәхифәләре, халыклар дуслыгы, тереклек һәм үсемлекләр дөньясында кеше, ел фасыллары, маҗаралар, тылсымнар турында язучылар һәм халык иҗат иткән, хис һәм кичерешләргә бай әсәрләр (хикәя, әкият, җыр, шигырь, мәзәк, табышмак, мәкаль).

Балалар китабы белән эшләү

Китап уку даирәсен формалаштыру (һәр дәрескә — бер китап). Балалар өчен басылган китаплар белән кызыксындыру, китапларны эчтәлегенә карап аера белергә өйрәтү, киитап, әсәр исемнәрен дөрес әйтү, китапны язган кешенең (авторның) исемен укып күрсәтү. Дәрестә, дәрестән тыш укылган китап, әсәр буенча гади генә уеннар оештыру. Сөйләгәндә, әсәрдән алынган әдәби сөйләм үрнәкләреннән файдалану (сүзләр, сүзтезмәләр, әйтемнәр, мәкальләр, җор җөмләләр һ. б.).

Уку гигиенасы һәм китапны саклап тоту кагыйдәләрен утәү.

Әйтмә сөйләмне үстерү

Сөйләмнең аваз культурасы. Балаларда үз сөйләменең, шулай ук башка кешеләр сөйләменең авазларына игътибарны көчәйтү; ишетү сизгерлеген һәм хәтерен, сөйләм органнары хәрәкәтен үстерү, шомарту. Сөйләмнең гомуми күнекмәләрен камилләштерү, сөйләмнең салмак темпы һәм ритмына, сөйләм сулышына һәм агышына, уртача тавышка (көчәнмичә кычкырып сөйләүгә) һәм дөрес интонациягә (тавышны күтәрә, түбәнәйтә белергә) өйрәтү.

Сүзләрне (аеруча иҗек-аваз төзелеше катлаулы булганнарын) орфоэпия нормаларына туры китереп, басымнарны саклап әйтүне эзлекле камилләштерә бару. Туган телдәге парлы авазларны әдәби дөрес әйтү, аеруча балалар еш бутый, бозып әйтә торган *з — с, ч — с, н — ң, х — һ, ш — ж, җ* — й, *п — б, w — в* Һ. б. авазларны ишетеп аера, дөрес итеп әйтә белергә өйрәтү (сүзләрдә, җөмләләрдә, тизәйткеч, тел чәбәләндергечләрдә анык итеп әйтү).

Кайбер сөйләшләрдә әдәби нормадан читкә чыккан кимчелекләрне бетерү өстендә эшләү *(туНган, боДау, баргаЛЛар, әйтсәнДӘГЕН, Йомга, СҮли* һ. б.).

Сүз өстендә эшләү. Балаларның сүзлеген (сүзлек хәзинәсен) ачыклау, аныклау, баету һәм активлаштыру. Предметларны, аларның билгеләрен, эш-хәрәкәтләрен белдергән, хәрәкәт вакытын һәм урынын күрсәткән (кичә, бүген, иртә, иртә иртәгә, ары, бире, монда, алда, читтә, өстә, югары, эчтә, тышт түбән, аста һ. б.) сүзләрне дөрес (урынлы) куллану һәм аларның мәгънәләрен аңлату. Мөһим билгеләре буенча предметларны берләштерү һәм аеру, төркемне һәм төрне атаган сүзләрне дөрес куллану *(хайван, кош, җәнлек, сыер, болан, тавык, көртлек* һ. б.). Уйны төгәл белдерү өчен кирәк булган сүзләрне таба һәм аларны дөрес грамматик бәйләнешкә кертә белү *(кичә кич, иртәгә иртән, чибәр йөз, зифа буй, матур гөл, тактага яза, тактада чишә, сузык аваздан башлана, тортык авазга бетә, күргәзмә оештыра, күрсәтмә әсбап ясый* һ. б).. Сүзләрнең мәгънә төсмерләренә сизгерлек сыйфатын үстерү күп мәгънәле, мәгънәдәш, капма-каршы мәгънәле сүзләрне иң гади мисалларда тану, аеру. Әдәби әсәрләрдәге күчерелмә мәгънәдә (образлы итеп) кулланылган сүзләрне, әйтелмәләрне балаларның үз сөйләмендә кулланырга өйрәтү.

Сүзләрне грамматик дөрес формада куллану, сөйләмне әдәби дөрес булмаган сүзләрдән арындыру.

Җөмлә төзү һәм бәйләнешле сөйләм өстендә эшләү.

Балаларның мәктәпкәчә яшьтә ирешкән сөйләү осталыгын камилләштерү. Укытучы соравына биреләчәк җавапны яхшылап уйлап җиткерү, анык, төзек һәм кыска гына төгәл итеп әйтү. Җавапта төрле тип җөмләләр куллану.

Текст кисәкләрен төшереп калдырмыйча, урыннарын алыштырмыйча, таныш әкият яки хикәя эчтәлеген укытучы сораулары буенча сөйләү.

Рәсем яки рәсемнәр сериясе буенча гомуми бер темага берләштерелгән җөмләләр яки сюжет логикасы сакланган кечкенә хикәяләр төзеп сөйләү.

Укылган җөмләләргә яки текстларга карата куелган сорауларга телдән җавап бирү.

Әдәби әсәрдәге хәлләргә бәйле сүзләрне кулланып, төрле күренешләрне укытучы ярдәмендә телдән сурәтләү. Сюжетны тулыландыру, кечкенә хикәя башына, аеруча ахырына, мөстәкыйль рәвештә төрле күренеш һәм хәлләр уйлап чыгарып өстәү.

Укыган хикәядәге вакыйгаларга охшашлык буенча яки укытучы тәкъдим иткән сюжет буенча балаларның үз тормышында булган хәлләр турында телдән кечкенә хикәяләр төзеп сөйләүләрен оештыру.

Табышмакларны җентекләп аңлату; шигырь, җыр, такмак, такмаза, сынамыш, тизәйткеч һәм мәзәкләрне ятлау, эчтәлек таләп иткән дәрәҗәдә аларны төрле интонациядә сөйләү.

Үз хикәяләрен телдән иншалаганда һәм укыган текст эчтәлеген сөйләгәндә, балалар сөйләменең грамматик дөреслеген, төгәллеген, тулылыгын, хисләргә, кичерешләргә бай, эзлекле, эчтәлекле һәм нәфис булуын үстерү.

Башка укучыларның җавапларына һәм сөйләмнәренә игътибарлы һәм теләктәш мөнәсәбәттә булу сыйфатын һәр укучыда тәрбияләү.

Әлифбадан соңгы чор

Шигырь һәм проза. Шигъри һәм чәчмә әсәрләр турында гомуми күзаллау булдыру. Әдәби әсәрнең исеме, авторы (язучы, шагыйрь), халык авыз иҗатында билгесезлек (авторы юк).

Халык авыз иҗаты һәм әдәбият. Халык авыз иҗаты турында гомуми күзаллау булдыру. Авторның булмавы, телдән сөйләм, практик уен характерындагы кече жанр әсәрләре. Бишек җырлары, санамыш, табышмак, тизәйткеч, эндәшләр. Әйләнмәле һәм чылбыр әкиятләр. Халык авыз иҗатының табышмак, әйләнмәле әкият кебек формаларын практик яктан үзләштерү.

Сурәтләнгән вакыйгаларга карата автор фикере (әсәр исеме, геройларга характеристика, авторлар бәяләмәсе).

Әсәрнең эмоциональ тоны. Юмористик һәм җитди характердагы әсәрләр. Әсәрләрне китаптан кычкырып, яттан укыганда эмоциональ характерны чагылдыра белү. Тавыш төсмерләре: интонация, тон, тавыш көче, тембр, темп, пауза, логик басым, сүзсез мимика, хәрәкәтләр, ымнарны дөрес бирә алу.

Әдәби сәнгатьлелек чаралары. Текстларны анализлаганда сәнгатьлелек чараларын табарга күнектерү. Сурәтләү чаралары турында беренчел күзаллау булдыру, кабатлауларның мәгънәсенә төшенү, тавышның сәнгатьлелеген ачыклау: «рифма», «ритм» төшенчәсе бирү.

Әдәби жанрлар. Жанрлар турында гомуми күзаллау булдыру.

Хикәя. Хикәянең исеме. Ике образны чагыштырып сөйли белү, әсәрдәге геройларга карата үз фикерен белдерү.

Шигырь. Дөньяны шагыйрьләр күзлегеннән чыгып танып белү: шагыйрьләрнең матурлыкны тоя белергә өйрәтүләренә инандыру. Рифма белән танышу: аны таба һәм куллана белергә күнектерү.

Библиографик культура. Дәреслектә җиңел генә ориентлашырга өйрәтү: «Эчтәлек» битеннән кирәкле әсәрне тиз генә эзләп табу.

Уку күнекмәләре. Укучыларны тиз һәм йөгерек укырга гадәтләндерү. Укыганда орфоэпия нормаларын төгәл саклау, дөрес тавыш төсмерләре (тавыш көче, темпы) белән укырга өйрәтү.

Туган телдә әдәби уку фәненең курс эчтәлеге
2 сыйныф

Халык авыз иҗаты

Хайваннар турында әкиятләр. Әкиятләр турында гомуми кузаллау. Татар халык әкиятләрендәге төп герой белән башка халыклар әкиятләрендәге төп герой арасындагы охшаш һәм аермалы яклар. Геройларның характеры. Россия халыклары әкиятләре.

Тылсымлы әкиятләр. Җирдәге һәм тылсымлы дөньяны чагыштыру. Тылсымлы предметлар, (эченнән гаскәр чыга торган таяк,төрле ашамлыклар тулы тырыс, хәзинәсе бер дә кимеми торган сумка, кеше күзенә күрсәтми торган бүрек, җилән, зур атлата торган итек, дошманны кырып сала торган кылыч һ. б., герой куллана торган тылсымлы әйберләр: тарак, көзге, кайрак, балдак. Тылсымлы булышчылар (җәнлекләр: әтәч, бүре, аю, куян, убырлы карчык, һ.б.), тылсымлы төсләр (ак һәм кара). Борынгы дөньяның тылсымлы әкиятләрдә чагылышы (табигать көчләре, кешеләрнең хайваннарга, үсемлекләргә әверелеше).

Тылсымлы әкиятләрнең төзелеше (вакыйгаларның чылбыр рәвешендә баруы, кабатланулар, билгеле бер ритм, әкиятне истә калдыру).

Автор әсәрләре

Шигъри формада язылган тылсымлы әкиятләр (Г. Тукай “Кәҗә белән сарык әкияте”), аның халык әкиятләре белән охшашлыгы, сюжет һәм композиция үзенчәлеге. Капма-каршы ике төрле дөнья бирелеше (җирдәге һәм тылсымлы, тылсымлы булышчылар, тылсымлы әйберләр, тылсымлы төсләр). Автор теленең кабатланмас матурлыгы. Халык авыз иҗаты белән охшашлык (кабатланулар, вакыйгалар бергәлеге һ.б.)

Хикәя жанры. (А. Әхмәт, Г. Ибраһимов, И. Туктар, Л.Лерон,Ә Моталлапов, Э. Шәрифуллина).Жанр үзенчәлекләре: сурәтләнгән вакыйгаларның тормышчанлыгы; әхлакый проблемаларның актуальлеге; уйдырмалар. Хикәянең төп мәгънәсе. Хикәя исеменең эчтәлеккә туры килүе. Хикәя геройлары, аларның портретлары һәм характерларының сөйләмнәре, башкарган гамәлләре аша чагылышы. Авторның үз героена мөнәсәбәте.

Шигърият

Кеше һәм табигать бергәлеге. Дөньяны шагыйрь күзлегеннән чыгып кузаллау. Әйләнә-тирә дөньяның матурлыгы — шагыйрь өчен илһам чишмәсе булуга инандыру. Шигырьдә чагыштыру, сынландыру, эпитет. Автор әсәрләрендә һәм халык авыз иҗатында охшашлык .Чагыштыру, контраст,, җанландыру кебек гади әдәби алымнарны таба белү. Җанлы сөйләмнең мөһим чараларын үзләштерү күнегүләре: темп,тавыш көче.. тон, сөйләм мелодикасы (тавышны күтәрү, түбәнәйтү)

Библиографик культура формалаштыру.

"Эчтәлек " белән танышу , аңа карап, кирәкле әсәрне китаптан таба белү, кече яшьтәге мәктәп баласының дәреслектән тыш эшчәнлеген оештыру: өй, мәктәп китапханәләреннән файдалану. Фән буенча сүзлек, белешмә әдәбият, вакытлы матбугат белән эшләү.Балалар китабы белән эшләү. Китапның төп төп элементларын аеру: китап тышлыгы, китап төпсәсе, битләре. Китапны саклап тоту күнекмәләре булдыру.

Уку, сөйләү, тыңлау күнекмәләре формалаштыру

Сәнгатьле уку күнекмәләре формалаштыру (интонация, тон, темп саклап кычкырып уку) Автор бирергә теләгән картинаны күзаллау. Эчтән укый белергә күнектерү. Чылбыр рәвешендә укыганда үз урыныңны белеп , чират буенча уку.Укылган әсәргә анализ ясау.

Туган телдә әдәби уку фәненең курс эчтәлеге
3 сыйныф

Хайваннар турында әкиятләр. Халык авыз иҗатының бер төре булган һәм җир йөзендәге барлык милләтләрдә дә яшәп килүче, буыннан буыннарга күчеп йөрүче хайваннар турындагы әкиятләр турында гомуми кузаллау булдыру. Әкиятләрнең гасырлар дәвамында үсеше. Гади вакыт тасмасы: 1) бик борынгы әкиятләр, 2) борынгы, 3) бик борынгы булмаган әкияти вакыйгалар турында аңлату.

Бик борынгы әкиятләрдә хайваннар арасындагы мөнәсәбәтләр, аларның тышкы күренешләре төп урынны алып тора. Борынгы әкиятләрдә геройның аңы, хәйләгә осталыгына дан җырлана. Ә әкияти вакыйгалар исә үз эченә геройның изге эшләрен, аның сәләтен, киң күңеллеген күрсәтүне максат итеп куя. Йөремсәк әкиятләр турында кузаллау булдырыла.

Мәсәлләр жанры. Мәсәлләрнең ике өлештән: хикәяләү (тарихи вакыйга) һәм мораль (нәтиҗә, тәрбияви аңлатулар) торуын аңлату. Мәсәлнең хикәяләү өлешенең әкиятләрдән килеп чыгуына басым ясау. Мәсәлләрнең мораль өлешенең мәкальләр белән охшашлыгы. Мәсәл жанрының килеп чыгышы, үсеше. Бөтендөньяга танылган мәсәлчеләр: Эзоп, Ж. Лафонтен, И. Крылов, татар мәсәлчеләре К. Насыйри, Г. Тукай, М. Гафури, Т. Яхин, Г. Шамуков, Ә. Исхак, Ф. Яхин һәм башкалар турында өйрәнү.

Мәкаль жанры. Мәкальләр – ул борынгылар сүзе, аталар сүзе, картлар сүзе, тәҗрибә һәм хикмәт җимеше, хәтердә сакланырга тиешле хәзинә, халыкның күмәк фикере, тормыш кагыйдәсе, сүзгә дәлил, тормышта киңәш. Мәкаль сүзе гарәп теленнән алынган, "урынлы сүз якитиешле урында әйтелгән сүз" дигән мәгънәне аңлатуын төшендерү. Төрле халыклар мәкальләре. Мәкальләрне сөйләмдә, мәсәлләрдә урынлы куллану.

Хикәя жанры турында кузаллау формалаштыру. Хикәя геройлары, аларның портретлары һәм характер үзенчәлекләре, башкарган гамәлләре аша чагылышы. Авторның үз героена мөнәсәбәте. Геройларга чагыштырма характеристика. Герой яшәгән тирәлек, пейзаж.

Әкият һәм хикәя жанрының үзгәлеге турында кузаллау формалаштыру. Әкият һәм хикәя жанрларының композиция үзенчәлеген (күзәтүләр аша) аңлату. Укучы-тыңлаучыга табигый көчләрнең серен, әкият геройларының серле тормыш агышын күрсәтү, хикәя геройларының характерын тормыштан алынган вакыйгаларны чагылдырып сөйләү.

Шигърият. Кеше һәм табигать бергәлеге. Дөньяны шагыйрь күзлегеннән чыгып кузаллау. Әйләнә-тирә дөньяның матурлыгы — шагыйрь өчен илһам чишмәсе булуга инандыру. Шигырьдә чагыштыру, сынландыру, эпитет. Автор әсәрләрендә һәм халык авыз иҗатында охшашлык. Чагыштыру, контраст, җанландыру кебек гади әдәби алымнарны таба белү. Җанлы сөйләмнең мөһим чараларын үзләштерү күнегүләре: темп, тавыш көче, тон, сөйләм мелодикасы (*тавышны күтәрү, түбәнәйтү*).

Вакыт тасмасы. Фольклор әсәрләреннән әкиятләрне вакыт тасмасында күрсәтү(*бик борынгы, борынгы, әкияти вакыйгалар*)

Библиографик культура формалаштыру.

"Эчтәлек " белән танышу , аңа карап, кирәкле әсәрне китаптан таба белү, кече яшьтәге мәктәп баласының дәреслектән тыш эшчәнлеген оештыру: өй, мәктәп китапханәләреннән файдалану. Фән буенча сүзлек, белешмә әдәбият, вакытлы матбугат белән эшләү. Балалар китабы белән эшләү. Китапның төп элементларын аеру: китап тышлыгы, китап төпсәсе, битләре. Китапны саклап тоту күнекмәләре булдыру. Төрле җыентыклар төзергә өйрәнү.

Уку, сөйләү, тыңлау күнекмәләре формалаштыру

Сәнгатьле уку күнекмәләре формалаштыру (интонация, тон, темп саклап кычкырып уку) Автор бирергә теләгән картинаны күзаллау. Эчтән укый белергә күнектерү. Чылбыр рәвешендә укыганда үз урыныңны белеп , чират буенча уку.Укылган әсәргә анализ ясау. Уку техникасын үстерү

Туган телдә әдәби уку фәненең курс эчтәлеге
4 сыйныф

Халык авыз иҗаты

Мифлар турында гомуми кузаллау булдыру. Борынгы халыкларның тормышы, кеше һәм табигать арасындагы мөнәсәбәт. Тормыш агачы, тотем хайваннар һәм тотем үсемлекләр, кешеләрнең аларга карашы, борынгы традицияләрнең сакланышы.

Тылсымлы әкиятләр. Дөнья турында борынгы кузаллаулар чагылышы. Тылсымлы әкият герое. Тылсым дөньясы, тылсымлы предметлар, сихри саннар, сүзләр, тылсымлы булышчылар. Тылсымлы әкият законнары: әкият герое өеннән чыгып китә, максатка ирешү юлы (тылсым дөньясы, карурманнар аша үтүче юл, сынаулар, тылсымлы булышчы ярдәме, җиңү шатлыгы). Халыклар әкиятләренең мифлар, легендаларда чагылышы.

Риваять һәм легендалар. Риваять һәм легендаларда сөйләнгән геройлятьар, аларның кичерешләре. Тарихи бәйләнеш. Төрле атамалар, аларның килеп чыгышы. Риваять һәм легендаларда бирелгзн вакыйгаларның әкиятләрдә чагылышы.

Автор әкиятләре. Автор әкиятләренеңхалык әкиятләре белән охшашлыгы. (жанр һәм сюжет). Халык әкиятләрендәге тылсым белән җиңүләр, автор әкиятләрендә акыл белән эш итеп уңышка ирешү, ярату һәм яратыла белүнең көче.

Фольклор жанрының тормышта, хәзерге вакытта яшәеше.Халык традицияләре һәм бәйрәмнәре. Гимннар (Татарстан гимны). Халык һәм автор әкиятләре.

Хикәя. Хикәя жанры турында кузаллау формалаштыруны дәвам итү**.** Хикәя геройлары, аларның портретлары һәм характер үзенчәлекләре, башкарган гамәлләре аша чагылышы. Авторның үз героена мөнәсәбәте. Геройларга чагыштырма характеристика. Герой характерының катлаулылыгы, вакыт белән бәйләнеше. Герой яшәгән тирәлек, пейзаж. Хикәядәге чынбарлык чагылышы. Әдәби тел берәмлекләре.

Әкият һәм хикәя жанрының үзгәлеге турында кузаллау формалаштыру. Әкият һәм хикәя жанрларының композиция үзенчәлеген (күзәтүләр аша) аңлату. Укучы-тыңлаучыга табигый көчләрнең серен, әкият геройларының серле тормыш агышын күрсәтү, хикәя геройларының характерын тормыштан алынган вакыйгаларны чагылдырып сөйләү.

Шигърият. Кеше һәм табигать бергәлеге. Дөньяны шагыйрь күзлегеннән чыгып кузаллау. Әйләнә-тирә дөньяның матурлыгы — шагыйрь өчен илһам чишмәсе булуга инандыру. Шигырьдә чагыштыру, сынландыру, эпитет. Автор әсәрләрендә һәм халык авыз иҗатында охшашлык. Чагыштыру, контраст, җанландыру кебек гади әдәби алымнарны таба белү. Җанлы сөйләмнең мөһим чараларын үзләштерү күнегүләре: темп, тавыш көче, тон, сөйләм мелодикасы (тавышны күтәрү, түбәнәйтү).

Әсәр авторлары турында

Шагыйрь, язучы, рәссамнарның биографиясе.

а) әсәрдә авторлар кичереше;

ә) автор күзәтүләренең чагылышы;

б) хәзерге заман авторлары белән очрашу, балаларның авторга сораулары, җаваплар.

Библиографик культура формалаштыру.“Эчтәлек ” белән танышу , аңа карап, кирәкле әсәрне китаптан таба белү, кече яшьтәге мәктәп баласының дәреслектән тыш эшчәнлеген оештыру: өй, мәктәп китапханәләреннән файдалану. Фән буенча сүзлек, белешмә әдәбият, вакытлы матбугат белән эшләү. Балалар китабы белән эшләү. Китапның төп төп элементларын аеру: китап тышлыгы, китап төпсәсе, битләре. Китапны саклап тоту күнекмәләре булдыру. Төрле җыентыклар төзергә өйрәнү. Әсәр авторлары турында мәгълүмат туплау.

Уку, сөйләү, тыңлау күнекмәләре формалаштыру. Сәнгатьле уку күнекмәләре формалаштыру (интонация, тон, темп саклап кычкырып уку) Автор бирергә теләгән картинаны күзаллау. Эчтән укый белергә күнектерү. Чылбыр рәвешендә укыганда үз урыныңны белеп , чират буенча уку. Укылган әсәргә анализ ясау. Уку техникасын үстерү.

Тематическое планирование.
Тематик планлаштыру
1-класс

т/с	**Название раздела.** **Бүлек исемнәре**	**Кол-во часов** **Сәгать саны**
1.	Добукварный период.Әзерлек чоры.	3
2.	Букварный период.Әлифба чоры.	20
3.	Послебукварный период.Әлифбадан соңгы чор.	10
4	Мой родной язык-татарский.Туган телем - татар теле.	1
5	Семья. Гаилә.	1
6	Этика-эстетика. Әдәп – әхлак.	1
7	Где труд, там и счастье. Иң мөкатдәс нәрсә – эш.	1
8	Растительный и животный мир.Үсемлекләр һәм җәнлекләр дөньясы.	1
9	Весна идет. Яз килә, яз көлә.	1
10	Зима наступила. Кыш килде.	1
11	Татарское устное народное творчество.Татар халык авыз иҗаты	1
12	Известные татарские писатели. Күренекле татар язучылары.	1
13	Лето. Ямьле җәй җитә.	1
	Всего Барлыгы	33

Тематическое планирование / Тематик планлаштыру
2-класс

т/с	Названия глав/ Бүлек исемнәре	Кол-во часов Сәгать саны
1	В гостях у знающего Ежа/Белдекле керпедә кунакта	20
2	В гостях у Незнайки/Белмәмештә кунакта	4
3	У образованной Совы/ Укымышлы Ябалак янында	4

4	В берлоге у Медведя/Аю өнендә	2
5	Точка зрения/Күрү ноктасы	22
6	Газеты и журналы для детей/Балалар өчен газета, журналлар	4
7	Для поэта природа - это мир живой и таинственный./Шагыйрь өчен табигать серле һәм җанлы дөнья	6
8	Интересные и смешные истории/Кызык һәм көлке хәлләр	6
	Всего/Барлыгы	68

Тематическое планирование. Тематик планлаштыру

3 класс/3 сыйныф

т/с	Названия глав/ Бүлек исемнәре	Кол-во часов Сәгать саны
1	Наблюдаем и делимся впечатлениями Күзәтәбез һәм тәэсирләр белән уртаклашабыз	14
2	Учимся секретам сравнения Чагыштырулар серенә төшенәбез	6
3	Учимся понимать чувства людей. Кешеләрнең хисләрен аңларга тырышабыз	7
4	О любви. Ярату турында	9
5	Набираемся жизненного опыта. Хикмәтле тормыш тәҗрибәсен туплыйбыз	7
6	Ищем секреты юмора. Көлке серләрен эзлибез	
7	Как рождается герой. Герой ничек туа	9
8	Сравниваем прошлое с настоящим. Үткәннәр белән хәзергене чагыштырабыз	11
Всего/ Барлыгы		68

Тематическое планирование. Тематик планлаштыру
4 класс. 4 сыйныф

№т/с № п/п	Название раздела. Бүлек исеме	Количество часов Сәгать саны
1	Изучаем каноны волшебных сказок: заново переживаем прошлое, связываем с сегодняшней жизнью. Тылсымлы әкият кануннарын өйрәнәбез: үткәннәрне яңадан кичереп, бүгенге тормыш белән бәйлибез.	14
2	Рассказываем на основе фольклора. Знакомимся через эпосы, мифы и легенды с историей, а авторские сказки зовут нас в мир чувств. Фольклорга нигезләнгән хикәяләү. Дастан, риваять һәм легенда аша тарих белән танышабыз, ә авторәкиятләре хисләр дөньясына чакыра.	6
3	Через творчество поэтов и художников учимся понимать красоту природы и людей. Шагырьләр һәм рәссамнар иҗаты аша табигать һәм кешеләрнең матурлыгын аңларга өйрәнәбез.	8
4	Знакомимся с жизнью сверстников, живших до нас. Безгә кадәр яшәгән яшьтәшләребез тормышы белән танышабыз.	6

5	Стараемся понимать, как воздействует на нас прекрасное. Матурлыкның безгә ничек тәэсир итүен аңларга тырышабыз.	10
6	Сколько дорог проходит человек, чтобы стать на Земле Человеком? Җирдә кеше булу өчен, кеше күпме юллар үтә.	10
7	Выясняем особенности мира искусства. Сәнгать дөньясының үзенә генә хас үзенчәлекләрен ачыклыйбыз.	4
8	Если у народа нет прошлого, то и будущего нет. Думаем о Родине. Үткәне булмаган халыкның киләчәге юк. Туган ил турында уйланабыз.	10
Всего Барлыгы		68

Календарно-тематическое планирование курса

Календарь – тематик планлаштыру

1-класс

№ т/с	**Название раздела. Тема урока. Бүлек исеме. Дәрес темасы**	**Кол-во часов Сәгать саны**	**Дата проведения Үткәрү вакыты**		**Примечание Искәрмә**
			План	Факт	
Добукварный период. Әзерлек чоры – 3 сәгать					
1 чирек			9		
1.	Сказка по картине.Речь. Сказки “Өч кыз”, “ Куян кызы». Рәсем буенча әкият төзү. Сөйләм. Өч кыз, Куян кызы әкиятләре.	1	3.09		
2.	Текст. Предложене. Слово. Текст.Текст кисәге буларак җөмлә. Җөмлә кисәге буларак сүз.	1	10.09		
3.	Слово-предмет, слово- движение, слово- признак предмета. Предмет,хәрәкәт, билгене белдергән сүзләр. Ярдәмлек сүз.	1	17.09		
Букварный период. Әлифба чоры – 20 сәгать					
4.	Звуки [а], [ә].Буквы А,а, Ә,ә . [а], [ә] авазлары. А,а, Ә,ә хәрефләре.	1	24.09		
5.	Звуки[ы],[э.]Буквы Ы,ы,Э,э. [ы] ,[э] авазлары. Ы,ы, Э, э хәрефләре	1	1.10		
6.	Звуки[и],[у].Буквы И, и, У, у. [и],[у] авазлары. И,и, У, у хәрефләре.	1	8.10		
7.	Звуки[ү],[о].Буквы Ү,ү.О,о. [ү], [о] авазлары. Ү,ү, О, о хәрефләре.	1	15.10		
8.	Звук[ө].Буквы Ө,ө.Буквы о-ы,ө-е. [ө] авазы. Ө,ө хәрефләре. О-ы, ө-э хәрефләре.	1	22.10		
9.	Звуки[л],[н].БуквыЛ,л,Н,н. [л], [н] авазлары. Л,л, Н, н хәрефләре.	1	29.10		
2 четверть-7 часов.2 чирек – 7 сәгать					
10.	Звуки[м][р].Буквы М,м,Р,р. [м], [р]авазлары. М, м, Р, р хәрефләре.	1	12.11		
11.	Звуки[й],[ң].Буквы Й,й,ң. [й], [ң]авазлары. Й,й, ң хәрефләре	1	19.11		

12.	Буквы Я,я. Обозначение звуков [йа], [йә] буквой я. Я, я хәрефләре. Аларның ике аваз белдерүләре.	1	26.11		
13.	Буквы Ю,ю, Е,е. Обозначение звуков [йу], [йү] [йэ], [йы] буквами ю, е.. Ю,ю, Е,е хәрефләре, аланың ике аваз белдерүләре.	1	3.12		
14.	Звуки[т],[д]..Буквы Т,т,Д,д.[т], [д] авазлары. Т, т, Д, д хәрефләре.	1	10.12		
15.	Звуки[с],[з].Буквы С,с,З,з.[с], [з] авазлары. З,з, С,с хәрефләре.	1	17.12		
16.	Звуки[к],[г].Буквы К,к,Г,г.[к], [г] авазлары. Г, г, К,к хәрефләре.	1	24.12		
3 четверть-9 часов. 3 чирек – 9 сәгать					
17.	Звуки[w],[в],[ф].Буквы В,в,Ф,ф. [w], [в], [ф] авазы. В, в, Ф, ф хәрефләре.	1	14.01		
18.	Звуки[б],[п].Буквы Б,б,П,п. [б], [п] авазлары. Б,б, П, п хәрефләре.	1	21.01		
19.	Звуки[ж],[ш].Буквы Ж,ж,Ш,ш. [ж], [ш] авазы. Ж, ж, Ш,ш хәрефләре.		28.01		
20.	Звуки[җ],[ч].Буквы Җ,җ,Ч,ч. [җ], [ч] авазы. Җ, җ, Ч, ч хәрефләре.	1	4.02		
21.	Звуки [х],[һ].Буквы Х,х,Һ,һ. [х], [һ] авазлары. Х, х, Һ, һ хәрефләре.	1	18.02		
22.	Звуки[йо],[щ].Буквы Ё,ё,Щ,щ. [йо], [щ] авазлары.Ё,ё, Щ, щ хәрефләре.	1	25.02		
23.	Звуки [къ],[гъ][ц].Буквы ъ,ь,Ц,ц. [ц], [къ], [гъ] авазлары. Ь, ъ, Ц, ц хәрефләре.	1	4.03		
Послебукварный период-10 часов .Әлифбадан соңгы чор – 10 сәгать					
24.	Мой родной язык-татарский. Туган телем - татар теле.	1	11.03		
25.	Зима наступила. Кыш килде.	1	18.03		
4 четверть – 8часов. 4 чирек – 8 сәгать					
26.	Семья.Гаилә.	1	1.04		
27.	Этика-эстетика. Әдәп - әхлак.	1	8.04		
28.	Где труд, там и счастье. Иң мөкатдәс нәрсә - эш.	1	15.04		
29.	Растительный и животный мир.Үсемлекләр һәм җәнлекләр дөньясы.	1	22.04		
30.	Весна идет. Яз килә, яз көлә.	1	29.04		
31.	Лето. Ямьле җәй җитә.	1	6.05		
32.	Татарское устное народное творчество.Татар халык авыз иҗаты.	1	13.05		
33.	Известные татарские писатели. Күренекле татар язучылары.	1	20.05		

Календарно-тематическое планирование по литературному чтению на родном (татарском) языке/

Уку курсын календарь – тематик планлаштыру

2 класс/2 сыйныф

№ т/с	Название главы /Бүлек исеме Тема урока/Дәрес темасы	Кол-во часов/	Сроки/ Үткәрү вакыты		Примечание/ Искәрмә
			План	Факт	

		Сәгать саны			
1 четверть/чирек – 16 часов/16сәгать					
В гостях у знающего ежа/ Белдекле керпедә кунакта – 11 сәгать					
1,2	В гостях у знающего Ежа. Особенности жанра произведения Г. Тукая “Сказка о козе и баране”/Белдекле Керпедә кунакта. Г. Тукайның "Кәҗә белән Сарык әкиятенең" жанр үзенчәлеге.	2	04.09		
3,4	Народные сказки о животных/Хайваннар турында халык әкиятләре.	2	11.09		
5,6	Народные сказки о домашних животных /Йорт хайваннары турында халык әкиятләре.	2	18.09		
7,8	Сказки о диких животных/ Кыргый җәнлекләр турында әкиятләр	2	25.09		
9,10	Пусть будет хоть емного своего ума/Аз булса да, үз акылың булсын.	2	02.10		
11,12	Гуцулские народные сказки о животных/Җәнлекләр турында гуцул халык әкияте	2	09.10		
13,14	Волшебные сказки татарского народа/Татар халкының тылсымлы әкиятләре.	2	16.10		
15,16	Общая идея между автоскими и древними сказками/Автор әкиятләре белән борынгы әкиятләр арасындагы идея уртаклыгы.	2	23.10		
17,18	Шуточные задачи в произведениях Ш.Галиева/Ш.Галиев әсәрләрендә мәзәк мәсьәләләр.	2	13.10		
2 четверть/чирек – 15 часов/15сәгать					
19,20	Вымышленные сказки/Уйдырма әкиятләр.	2	20.11		
21,22	Поэтические произведения о насекомых. Автоские сказки./Бөҗәкләр турында шигъри әсәрләр. Автор әкиятләре.	2	27.11		
В гостях у Незнайки /Белмәмештә кунакта – 2 часа/сәгать					
23,24	В гостях у Незнайки. Современный ребенок./Белмәмештә кунакта. Замана баласы.	2	04.12		
25,26	Труд учит труду. Настоящий человек должен люить свою Родину./Эш эшкә өйрәтә. Илен сөйгән -ир булган.	2	11.12		
У образованной Совы/ Укымышлы Ябалак янында – 2 часа/сәгать					
27,28	Путешествие в “Дом музея”. Японские стихи./"Музей йортына" сәяхәт. Япон шигыре.	2	18.12		
29,30	Короткие стихи. Единство сказки и правды./Кыска шигырьләр. Әкият һәм чынбарлык берлеге.	2	25.12		

В берлоге у Медведя/Аю өнендә – 1 час/сәгать					
31,32	В берлоге у Медведя. Наблюдательный человек – счастливый человек. Письмо в клуб школы “Секретный ключ”./ Аю өнендә. Күзәтә белгән кеше-бәхетле кеше. "Серле ачкыч" мәктәп клубына хат язу.	2	15.01		
3 четверть/чирек – 22 часов/22 сәгать					
Точка зрения/Күрү ноктасы – 11 часов/сәгать					
33,34	Обучение приемам “Точка зрения”. Путешествие в “Дом музея”. / Күзәтү ноктасы алымнары белән таныштыру. "Музей йортына" сәяхәт.	2	22.01		
35,36	Новые способы изучения мира. Мир, рожденный мечтами./Дөньяны танып белүнең яңа ысуллары. Хыялда тудырылган дөнья.	2	29.01		
37,38	Путешествие в “Дом музея”. Глаз души./"Музей йортына" сәяхәт. Күңел күзе	2	05.02		
39,40	На что похожа луна? Разносторонний взгляд на мир./Ай нәрсәгә охшаган? Дөньяга төрлечә караш.	2	12.02		
41,42	Знакомство с миром./Дөнья белән танышу.	2	19.02		
43,44	Весь мир в капельке воды. Наблюдение в бинокль./Бер тамчы суга дөнья сыйган. Бинокольдән күзәтү.	2	26.02		
45,46	Я смотрю на тебя, а ты на меня./Син-миңа, мин сиңа карыйм.	2	04.03		
47,48	Мы смотрим на них, они на нас. И растения мечтают./ Алар-безгә, без аларга карыйбыз. Үсемлекләр дә хыяллана.	2	11.03		
49,50	Путешествие в “Дом музея”. Разные взгляды на один предмет./"Музей йортына" сәяхәт. Бер үк предметка төрле караш.	2	18.03		
51,52	Маленький да удаленький. Путешествие в “Дом музея”. Заседание клуба школы “Секретный ключ”./Кечкенә - төш кенә. "Музей йортына" сәяхәт. "Серле ачкыч" мәктәп клубы утырышы.	2	25.03		
4 четверть/чирек – 15 часов/15сәгать					
53,54	Я всегда останусь самим собой. Кого что радует./Мин һәрвакыт үзем булып калам. Кем нәрсәгә шатлана.	2	01.04		
Газеты и журналы для детей /Балалар өчен газета һәм журналлар – 2 часа/сәгать					
55,56	Как распространяются новости. Детские журналы./Яңалыклар ничек тарала. Балалар журналлары.	2	08.04		
57,58	Детские газеты. Заседание клуба школы “Секретный ключ”./Балалар газеталары. "Серле ачкыч" мәктәп клубы утырышы.	2	15.04		
Для поэта природа - это мир живой и таинственный./Шагыйрь өчен табигать - серле һәм җанлы дөнья – 2 часа/сәгать					
59,60	Для поэта природа - это мир живой и таинственный. У светлого окошка./Шагыйрь өчен табигать-серле һәм җанлы дөнья. Якты тәрәзә каршында.	2	22.04		

61,62	Красота зимнего леса. Грусть светлого озера./Кышкы урман матурлыгы. Якты күл сагышы.	2	29.04		
Интересные и смешные истории /Кызык һәм көлке хәлләр - 3 часа/сәгать					
63,64	Как рождается смех. Шутка тоже имеет смысл./Көлке ничек туа . Шаяртуның да бер төп мәгънәсе була.	2	06.05		
65,66	Самый удивительный и самый смешной. Удивительные представления./Гаҗәпнең дә гаҗәбе, мәзәкнең дә мәзәге. Искитмәле тамашалар	2	13.05		
67,68	Письмо в клуб школы “Секретный ключ”. Итоги учебного года. Задания на лето./"Серле ачкыч" мәктәп клубына хат язу. Уку елын йомгаклау. Җәйге биремнәр	2	20.05		

Календарно-тематическое планирование по литературному чтению на родном (татарском) языке/

Уку курсын календарь – тематик планлаштыру

3 класс/3 сыйныф

№	**Название раздела (блока) Бүлек исеме** **Тема урока Дәрес темасы**	**Количество часов**	**Дата проведения**		**Примечание**
			План	Факт	
1 четверть – 18 часов 1 чирек – 18 сәгать					
Наблюдаем и делимся впечатлениями - 7 часов. Күзәтәбез һәм тәэсирләр белән уртаклашабыз – 7 сәгать					
1,2	Самое весёлое время – лето.Иң күңелле чак. Җәйне сагыну	2	4.09		
3,4	На рисунках- облака. Выходной день дождя. Күк йөзендә болыт - рәсемнәр. Яңгырның ял көне	2	11.09		
5,6	Листопад. Золотая осень. Җир өстенә яфрак ява. Алтын көз	2	18.09		
7,8	Дикие гуси летят на юг. Домашние гуси – удивительные птицы.Кыр казлары китә җылы якка. Йорт казлары — гаҗәп кызык кошлар	2	25.09		
9,10	Попугай- воспитатель. Записная книжка Аниса Шакирова.Тәрбияче попугай. Әнис Шакировның куен дәфтәре	2	2.10		
11,12	Заседание школьног о клуба. "Серле ачкыч" мәктәп клубы утырышы	2	9.10		
13,14	Таинственный, певучий родник. Подвиг Сарбая. Серле чишмә, моңлы чишмә. Сарбайның батырлыгы	2	16.10		
Учися секретам сравнения – 3 часа Чагыштырулар серенә төшенәбез – 3 сәгать					
15,16	Труд кормит, лень портит. У каждого зверя свой цвет. Эш кешене тәрбияли, ялкаулык боза. Һәр җәнлекнең үз төсе	2	23.10		

17,18	Ну заяц, заяц. Задним умом дело не поправишь.Эш үткәч, үкенүдән файда юк. И куян, куян...	2	13.11		
2 четверть 14 часов 2 чирек – 14 сәгать					
19,20	Среди животных тоже есть царь. Беда жадности. Җәнлекләр арасында да патша була. Комсызлык китергән бәла	2	20.11		
Учимся понимать чувства людей- 4 часа Кешеләрнең хисләрен аңларга тырышабыз – 4 сәгать					
21,22	В мире мечты. Котёнок Шукбай.Хыял дөньясында. Мәче малае Шукбай	2	27.11		
23,24	Кошки живут тоже как люди. Заседание школьного клуба. Мәчеләр дә кешеләрчә яши. «Серле ачкыч» мәктәп клубы утырышы	2	4.12		
25,26	Мечта детей. Четвероногий друг.Нәниләрнең хыялы. Дүрт аяклы дустым	2	11.12		
27,28	Есть место подвигу на земле. Батырлыкка җирдә урын бар.	2	18.12		
О любви - 4 часа. Ярату турында – 4 сәгать					
29,30	Люблю всех. Приключения деревни. Под летним солнцем. Барысын да яратам. Авыл хикмәтләре. Җәйге кояш астында	2	25.12		
31,32	Радость - это здоровье. Царь луга. Шатлык - тәнгә сихәт. Болын патшасы	2	15.01		
3 четверть -20 часов 3 чирек – 20 сәгать					
33,34	Около родника. Зима родного края.Чишмә буенда. Туган як кышы	2	22.01		
35,36	Снег –это признак богатства. Радость зимы. Кар — ул муллык билгесе. Кыш шатлыгы	2	29.01		
Набираемся жизненного опыта – 3 часа. Хикмәтле тормыш тәҗрибәсен туплыйбыз – 3 сәгать					
37,38	Тайна басни. Мудрость спасёт от смерти. Мәсәл серләренә төшенәбез. Тапкырлык үлемнән коткара.	2	5.02		
39,40	Где сила не может, там ум поможет. Көч җитмәслек нәрсәне акыл белән җиңеп була	2	12.02		
41,42	Каждой цели есть средство.Каков мастер, таково и дело. Сила в дружбе. Һәр максатка чара бар. Эшең барып чыкмаса, гаепне үзеңнән эзлә. Бердәмлектә көч	2	19.02		
Ищем секреты юмора – 2 часа. Көлке серләрен эзлибез – 2 сәгать					
43,44	Не стыдно не знать, стыдно не учиться. Кто любит трудиться, того и лень сторонится. Белмәү гаеп түгел, белергә теләмәү - гаеп. Белгән белгәнен эшләр	2	18.02		
45,46	Кто грамоте горазд, тому не пропасть. Бүләк зур булмас, укыган кеше хур булмас	2	26.02		
Как рождается герой – 5 часов Герой ничек туа – 5 сәгать					

47,48	Маленькое дело лучше большого безделья. Каков ум, таков и разум. Акылның кадере — әдәп белән, куәтнең кадере - сәләт белән. Көнең бушка үтмәсен	2	4.03		
49,50	Рукой победишь одного, а головой – тысячи. Изучение Ф.Яруллина “Тылсымлы ачкыч” Беләге юан — берне егар, белеме булган — меңне егар. Ф. Яруллин. «Тылсымлы ачкыч».	2	11.03		
51,52	Чтобы много знать –надо много читать. Книга –источник знаний. Белер өчен дөресен, бик күп укырга кирәк. Гыйлем ачкычы — китап	2	18.03		
4 четверть – 16часов. 4 чирек – 16 сәгать					
53,54	Текут капли. Первая гром. Шыбырдашып тама тамчылар. Беренче күкрәү	2	1.04		
55,56	Природа – загадочная книга. Долгожданные дожди. Пернатые друзья. Табигать — иң серле китап. Шифалы яңгырлар. Канатлы дуслар	2	8.04		
Сравниваем прошлое с настоящим – 6 часов Үткәннәр белән хәзергене чагыштырабыз – 6 сәгать					
57,58	Не забудь прошлое,ты. Старинная крепость. Үткәнеңне онытма син! Бик борынгы манара	2	15.04		
59,60	Эхо войны. Семейное древо.Сугыш кайтавазы. Нәсел агачы	2	22.04		
61,62	Они боролись за Родину. Спасибо вам, ветераны.Алар Ватан өчен көрәште. Рәхмәт сезгә, ветераннар!	2	29.04		
63,64	Дети войны. Куда ведут крылья.Сугыш чоры балалары. Канатлар кая илтә?	2	6.05		
65,66	Контрольный урок. Тест. Контроль дәрес. Тест	2	13.05		
67,68	Я люблю тебя Татарстан! Казань – столица спорта. Мин яратам сине, Татарстан! Казан — спорт каласы.	2	20.05		

Календарно-тематическое планирование курса/Курсның календарь – тематик планлаштыруы
4 класс/ 4 сыйныф.

№ т/с № п/т	Название раздела. Бүлек исеме. Тема урока. Дәрес темасы.	Количество часов. Сәгать саны.	Время проведения. Үткәрү вакыты		Примечание Искәрмә.
			План План	Факт Факт	
1ая четверть.- 16 часов. 1 нче чирек - 16 сәгать					

Первая часть. 1.Изучаем каноны волшебных сказок: заново переживаем прошлое, связываем с сегодняшней жизнью- 7 часов. Беренче кисәк. 1. Тылсымлы әкият кануннарын өйрәнәбез: үткәннәрне яңадан кичереп, бүгенге тормыш белән бәйлибез. – 7 сәгать					
1,2	Первые люди, жившие на Земле. Как образовалась Земля? Җир йөзендә яшәгән беренче кешеләр. Җир ничек барлыкка килгән?	2			
3,4	О чём говорят древние легенды? Тотемные деревья. Борынгы легендалар ни сөйли? Тотем агачлары.	2			
5,6	Красавица родного края- белая берёза. Цветок папаротника. Туган як сылуы- ак каен. Абага ачәчәге.	2			
7,8	Цветок папаротника. Тотемные животные. Абага чәчәге. Тотем хайваннар.	2			
9,10	В татарской мифологии Белый волк. Герб Татарстана. Татар мифологиясендә Ак бүре. Татарстан гербы.	2			
11,12	Белый волк (Татарская народная сказка). Ак бүре (Татар халык әкияте).	2			
13,14	В сказках Белая Змея. Царь змей Шахмара. Әкиятләрдә Ак елан. Еланнар патшасы Шаһмара.	2			
2. Рассказываем на основе фольклора. Знакомимся через эпосы, мифы и легенды с историей, а авторские сказки зовут нас в мир чувств- 3 часа. 2. Фольклорга нигезләнгән хикәяләү. Дастан, риваять һәм легенда аша тарих белән танышабыз, ә автор әкиятләре хисләр дөньясына чакыра – 3 сәгать					
15,16	Древний поэт- Кол Гали. Борынгы шагыйрь - Кол Гали.	2			
17,18	Легенда о Йосыфе. Мы дети- татары. Кыйссаи Йосыф. Без татар балалары.	2			
2ая четверть- 15 часов. 2 нче чирек – 15 сәгать.					
19,20	В подводном царстве. Су асты патшалыгында.	2			
3. Через творчество поэтов и художников учимся понимать красоту природы и людей- 4 часа. 3. Шагыйрьләр һәм рәссамнар иҗаты аша табигать һәм кешеләрнең матурлыгын аңларга өйрәнәбез – 4 сәгать.					
21,22	Что мне нужно на Земле? Стихи Шаехзады Бабича. Җирдә миңа ни кирәк? Шәехзадә Бабич шигырьләре.	2			

23,24	Мгновения осенней природы. Көзге табигать мизгелләре.	2			
25,26	Красота утра- радость для души. Иртә яме, иртә моңы - җан азыгы.	2			
27,28	Нельзя говорить неправду, какой бы красивой она ни была. Кеше ышанмаслык сүзне чын булса да сөйләмә.	2			
4. Знакомимся с жизнью сверстников, живших до нас- 3 часа. **4. Безгә кадәр яшәгән яшьтәшләребез тормышы белән танышабыз - 3 сәгать.**					
30,31	Мучительная судьба. Газаплы язмыш.	2			
32,34	Детство, полное слёз. Күз яшьле балачак.	2			
3ья четверть- 22 часов. **3 нче чирек – 22 сәгать.**					
35,36	Воспоминания детства. Балачак хәтирәләре.	2			
	Вторая часть. 5. Стараемся понимать, как воздействует на нас прекрасное. **Икенче кисәк. 5. Матурлыкның безгә ничек тәэсир итүен аңларга тырышабыз.**		2		
37,38	Пусть дни мои будут бурными. Көннәрем гөрләп торсын.	2			
39,40	Вся земля белым-бела. Бөтен дөнья ак кына.	2			
41,42	Мир прекрасного. Матурлык дөньясы.	2			
43,44	Отражение в Волге родного края. Туган як - Идел көзгесендә.	2			
45,46	Природа- волшебный мир. Табигать - серле дөнья.	2			
6. Сколько дорог проходит человек, чтобы стать на Земле Человеком?- 5 часов. **6. Җирдә кеше булу өчен, кеше күпме юллар үтә? - 5 сәгать.**					
47,48	Волшебная,могущественная трава. Тылсымлы, кодрәтле үлән.	2			

49,50	Приключения Непослушайки. Кирлемән маҗаралары.	2			
51,52	Надо знать секреты грибов. Гөмбәләр серен белү кирәк.	2			
53,54	Сундук бабушки Бану. Бану әби сабагы.	2			
4ая четверть- 15 часов./4 нче чирек – 15 сәгать.					
55,56	Секреты приготовления вкусного супа. Аш пешерү хикмәтләре.	2			
7. Выясняем особенности мира искусства- 2 часа. **7. Сәнгать дөньясының үзенә генә хас үзенчәлекләрен ачыклыйбыз – 2 сәгать.**					
57,58	Трудности ухода за гусятами. Бәбкә үстерү кыенлыклары.	2			
59,60	Проделки весны. Яз галәмәтләре.	2			
8. Если у народа нет прошлого, то и будущего нет. Думаем о Родине - 5 часов. **8. Үткәне булмаган халыкның киләчәге юк. Туган ил турында уйланабыз – 5 сәгать.**					
61,62	Каждому дорога его Родина. Һәркемгә үз Ватаны кадерле.	2			
63,64	Флаг Татарстана. Татарстан флагы.	2			
65,66	Мой смелый народ с большой историей. Зур тарихлы батыр халкым.	2			
67,68	Любовь- самое великое исцеление. Сөю - иң куәтле дәва.	2			
69,70	Повторение. Обобщающий урок. Кабатлау. Йомгаклау дәресе.	2			